БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

36-хи жэлээ гарана

№ 216 (9048) СЕНТЯБРИИН 13 ВОСКРЕСЕНИ 1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумэй хүндэлэлдэ

НҮХЭД МЕХАНИЗАТОРНУУД, КОЛХОЗНИГУУД! ЭХЭ ОРОНДОО 5 МИЛЛИОН ПҮҮДҺЭЭ БАГА БЭШЭ ТАРЯА ТУШААХЫН ТҮЛӨӨ ШУУД ТЭМСЭЕ!

Түсэбөө 2—3 дахин үлүүлэн дүүргэжэ байһан түрүү ажахынуудһаа жэшээ абагты!

* * *

Таряа хуряалгЫн шиидхэхЫ үдэрнүүд

...тарягаа гээлтэгүйгөөр хуряа абаха шиидхэхы үдэрнүүд ...ерэбэ. Тиимэһээ Мухаршэ..., Бичурын, Кударын болон ...зарим аймагуудай ажалшад ...минута бүхэниие зүбөөр хэ..., ургаса хуряаха хүдэлмэреэ ...үдэртэ улам түргэдхэжэ ... Эндэхид таряагаа амчарлан ...ха арга хэрэглэжэ, ургаса ...га дээрэ хүдэлдэг хүнүүдые ...гаар хубаарилан табижа, машина, техникээ бүтээсэ ...ээр ашаглажа, бага бэшэ ...та туйлаа гэжэ хэлэхэдэ бо... Мүн КПСС-эй ЦК-гэй ээл... Пленумдэ ажалай эрхим ...барихын тула эдэ аймагайхид ...н уялгаһаа гадуур хэдэн мян... пүүд орооһо таряа һаяын ...үдтэ гүрэндөө худалдаха гэ...идэнхэй.

...ээр таряа хуряалгын талаар ...блика доторнай тохёолдоһон ...ые бүхы дээрэнь хангалтатай ...тоолохын аргагүй. Республи...колхоз, совхозууд мүнөө жэл...2 мянган гектарай таряа ху...байгаа һаа, сентябриин 10-...эдээгээр оройдоо 159 мянган ...аа. Тиихэдэ оройдоо 82 мян...ктарай тарян сохигдожо аб... Сэхынь хэлэхэдэ, хуряал... хүдэлмэри нёдондонойхидо ...оо аали нобшоор, бирагүй... ябуулагдана. Энээнэй гол ...гааниинь юуб гэхэдэ, ажахы...а бии байһан техникэ дан...аа муугаар, бүтээсэ багатай... хэрэглэгдэнэ. Жэшээлэн ха...бал, ургаса хуряалгын эхил...э хойшо нэгэ комбайнаар ...зэргээр 54,4 гектарай тарян ...оһон байха юм.

...талаар Байгал шадар оршо... аймагууд, мүн Ярууныи, Заиг... Сэлэнгын аймагууд тэсэшэ...ээгдэлдэ оронхой. Эдэ айма... ажахынууд холбогдомол ...нуудые мүртэйгөөр хэрэглэ... үнгэржэ ерэхэдээ тоодоггүй ...ар. Энэ хадаа саашадаа огто ...огүй, гүрэн түрын хэрэгтэ хо... ушаруулха харша ябадал ...сэхэ сэгнэгдэхэ ёһотой. Хол...мол жаткануудые хэрэглэхэ...хар аша үрэтэйб гэхэдэ, ургаса ...га хараа байса түргэдхэгдэ... түлөө гараһан тракторнуудые ...ажалда—поли дээрэһээ һо... шэрэхэ, тэжээл бэлэдхэхэ, ...рай пар хахалха гэхэ мэ... хүдэлмэридэ ашаглажа боло...а юм. Гэбэшье энээнэй эконо...кка аша туһые хэрэгсээхэгүй, ...анайнгаа хэбээр ажалаа ...хые һэдэлэг хүтэлбэрилэгшэд, ...жэлтэд манайда үшөөл бии ...тэмдэглэлтэй.

...хан КПСС-эй обкомой бюро ...гын аймагта таряа хуряал...амараар ябуулагдажа байһые ...жа үзөөд, горьтойхон дутуу ...а зүйлнүүдые элирүүлжэ, то...ой хэмжээнүүдые хараалһан ...а. Тус аймагай совхоз, колхо... ургаса хуряалгада 8—10 хоно... оройтожо оробошье, түрүүшын ...өө эхилэн энэ хүдэлмэриие ...ихон болзор соо һайн шапар...ар үнгэргэхын түлөө эрид ...а тэмсэл эмхидхээгүй, тэндэхи хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд колхознигууд болон совхозой хүдэлмэришэдэй дунда эмхидхэлэй хүдэлмэри аша үрэ ехэтэйгээр ябуулаагүй бшуу.

Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлэй сентябриин 10-да 9 мянга гаран гектарай таряа хадаһан байбал, мүнөө эндэхид оройдоо 4900-гаад га хуряанхай. Иволгынхид яахадаа иимэ гээгдэлдэ орооб? Аймаг дотор түбхын түрүүндэ таряа хуряалгын техникэ ехэ муугаар ашаглагдана, комбайнууд үдэр һунигүй хүдэлнэгүй, механизаторнуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри тон һулаар, мүнөө үеын зорилготой холбоогүйгөөр ябуулагдана. Тиимэһээ таряа хуряалга дээрэ хүдэлдэг машина бүхэн халаан соогоо дунда зэргээр миил 6 гектар хададаг, олонхи механизаторнууд ёһотой патриотическа хүсэл эрмэлзэлгэгүйгөөр хүдэлдэг байха юм. Иимэ нобшо байдал илангаяа Иволгын совхоздо, Кировэй нэрэмжэтэ, «Улаан Ороно» колхозуудта үзэгдэнэ. Гэхэ зуура партиин айком, аймгүйсэдком саг соонь зохихо хэмжээ абангүй, суглаа, зүблөө зарлаад лэ хизаарладаг байгаа. Энэмнай партиин Центральна Комитедэй табидаг эрилтэдэ огто таарахагүй ябадал болоно.

Мүнөө жэлдэ элбэгээр ургаһан таряагаа хуряажа абаха хүдэлмэридэ мэдээжэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоһон байна. Хэршье тиимэ байгаа һаань, тэнгэри өөдэ хараад һууха бэшэ, харин али болохо бүхы хэмжээ абаха гээшэ нютагуудтахи партийна, советскэ, хүдөө ажахын органуудай, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй түрүүшын зорилго байха ёһотой. Энэ зорилгые бэелүүлхын тула зоной дунда ябуулагдадаг эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэриие үндэһөөрнь һайжаруулжа, колхозник, механизатор бүхэнэй харюусалгые эрид дээшэлүүлхэ шухала. Тиимэ болохолоороо, поли дээрэ нэгэшье жатка, комбайн, автомашина час, минуташье миин байха ёһогүй, нэгэшье хүн нормоёо дүүргэнгүй ажалаа орхихо зэргэгүй. Юуб гэхэдэ, машина, техникээ дүүрэн хүсэн соонь үдэр һунигүй ашаглаагүй һаа, таряа хуряалгаяа тэсэшэгүйгөөр уняжагайруулжа, ехэ хэмжээнэй орооһо таряа гээлтэ хоролтодо оруулжа болохо байнабди. Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд таряа хуряалгаяа, гүрэндэ таряа худалдаха уялгаяа һаяын үдэрнүүдтэ сүм дүүргээд, парти, правительствын анхарал оролдолгодо харюу болгон, хэдэн мянгаад пүүд орооһо таряа түсэбһөө гадуур худалдахын түлөө хүдөөгэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри тоб байса ябуулха, социалистическэ мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлхэ уялгатай.

Нүхэд колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд! Саг хүлеэхэгүй, бүхы арга боломжоёо, хамаг хүсэеэ элсүүлжэ, таряа хуряаха, гүрэндэ тушааха хүдэлмэриие хурдан түргэнөөр ябуулая!

Ровенско область мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргээ

...ПСС-эй ЦК-гэй XXI съездын ...хэбэриие бэелүүлэн, КПСС-эй ...эй болохоёо байгаа Пленумые ...эй түрэтэйгөөр угтахын түлөө ...алистическэ мүрысөө дэлгэ...жэ, Ровенско областиин колхо... гүрэндэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб сентябриин 5-да 100,3 процент дүүргэбэ. 7368 тонно гэхэ гү, али үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхиһөө 42,5 процентээр ехэ мяхан худалдагдаа. Жэлэй эсэс болотор үшөө 5 мянган тонно мяхан гүрэндэ нэмэжэ худалдагдахань.

45 теплоход шэнэ ургасЫн таряа шэрэнэ

...ан замаар шэнэ ургасын таряа үргэнөөр шэрэгдэжэ байнхай. ...инсэ болон хара таряа ашаһан ...тын теплоходууд Москвада, Ры...скдэ, Калининда үдэр бүри ерэ... Теплоходууд удаа дараалуулан ...инскэ далайда орожо, Черепо... ошоно. Тэндэһээ тарянииинь ...э суднануудта ашагдаад, Ле...рад эльгээгдэнэ.

...рөө Волга, Рыбинскэ далай ...ур, Москвагай нэрэмжэтэ каналаар 25 теплоход шэнэ ургасын таряа шэрэжэ байнхай. Тэдээн бүхэндэ 2.000 гаран тонно тарян ашагдана. Москвагай гурбан портдо, Рыбинскдэ, Калининда, Череповецдэ, Горькидо 20 теплоход ерээд, тарянииинь буулгагдажа байнхай.

Россин Федерациин гол мүрэнэйхид энэ жэлэй навигациин үедэ миллион тонно таряа шэрэхэ байна.

(ТАСС).

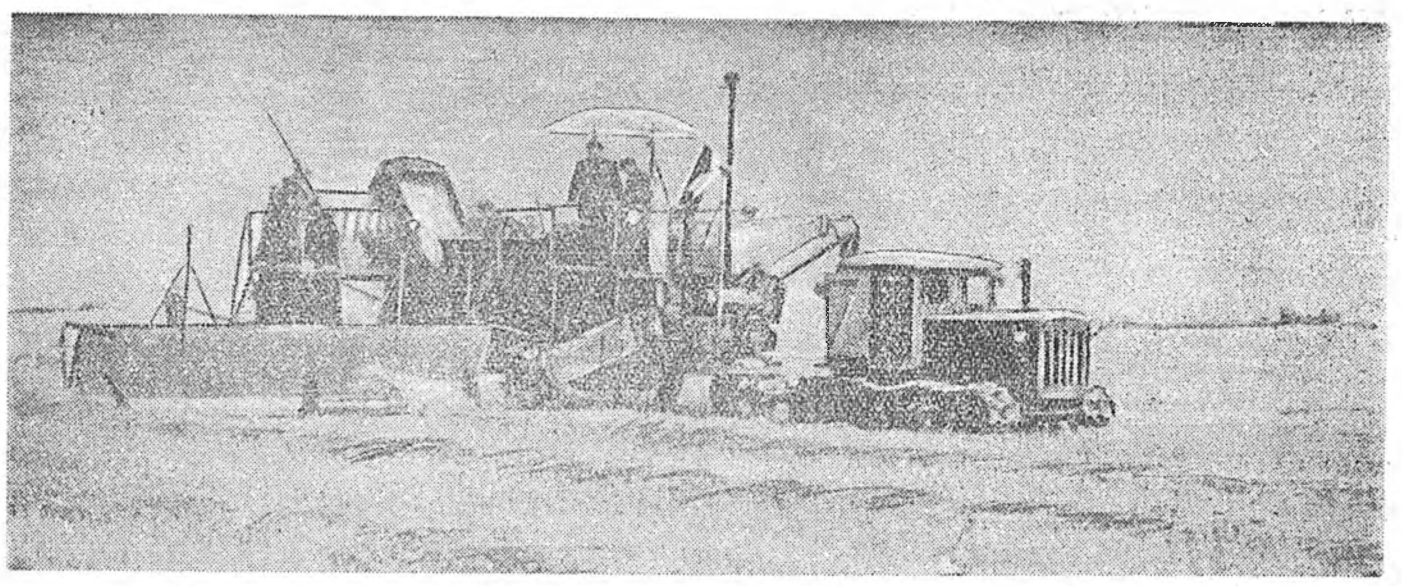

Мухаршэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхоз тарянай баян ургаса ургуулаа. Гектар бүриһөө дунда зэргээр 20 центнер орооһо абана. **Зураг дээрэ:** комбайнер Василий Северьянович Жираковой агрегат баалнуудые суглуулжа ябана. Нүхэр Жираков гектар бүриһөө 20—25 центнер орооһо сохино. **А. Мантаевай** фото.

Эмхитэй, бүтээсэтэйгээр хүдэлнэ

Хориин совхозой комсомолшууд, таряа хуряалгада туһалхаяа городһоо ерэһэн залуушуул таряа хуряалгада эрхимээр хүдэлжэ байнхай. Жэшээлхэдэ, нүхэд Михайлов, Матвеев, Колобов, Бубеев, Беляева, Мироненко, Коновалова гэгшэд халаанайнгаа даабариие хоёр—гурба дахин дүүргэдэг болоо.

Мүн автомашинын жолоошод хоорондоо мүрысэн ажаллажа, бусадта жэшээ харуулна. Жолоошод нүхэд Абидуев, Машанов, Бандонов гэгшэд 4-дэхи фермын тоогһоо Хориин бэлэдхэлэй пункт таряа шэрэхэдээ үдэртөө таба—зургаан эрьесэ хэнэ.

Таряа хуряалга, тушаалга тон богони болзорто дүүргэхын түлөө мүрысөөн үдэр хоногой үнгэрхэ бүри үргэдэнэ. **С. Цыбикдоржиев.**

Эдэ ажахынууд гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө дүүргэбэ

ХОРИ

Аймагай «Авангард» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Цыбикжапов, партийна организациинь секретарь нүхэр Сущиков) түсэбэйнгөө ёһоор 2900 центнер таряа гүрэндөө худалдаха байгаад, 2960 центнер худалданхай. Тус колхоз бүхы таряалангайнгаа 70 процентые амяарлан хадаад, 50 процентыень хуряаба. Механизаторнууд нүхэд Горшков, Цырендоржиев таряа амяарлан хадахадаа үдэр бүриингөө нормые 1,5—2 дахин дүүргэнэ.

Тиихэдэ «Дружба» колхоз таряа тушааха түсэбөө болзорһоонь урид 57 центнерээр үлүүлэн дүүргээ. Энэ колхозой бүхы тарянайнь 43 процентнь хуряагданхай.

ТҮНХЭН

КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумые ажалай амжалтаар угтажа байһан эндэхи «Восточные Саяны» колхозой гэшүүд гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө хараалагдаһан болзорһоонь 5 үдэрөөр урид дүүргэбэ. Эндэхид гүрэндөө 6900 центнер гэхэ гү, али нёдондонойхидо орходоо 2000 центнерээр ехэ таряа худалдаа.

☆

Республикын колхоз, совхозуудта гүрэндэ таряа тушаалгын, тэжээл бэлэдхэлгын ябаса тухай

1959 оной сентябриин 10-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймаг	Гүрэндэ таряа тушаалга	Үбһэ бэлэдхэлгэ	Силос даралга. Үнэн бүриндэ (тоннор)
Иволгын	75,6	74,0	6,9
Бичурын	70,5	59,5	7,2
Түнхэнэй	66,0	70,3	6,4
Кяхтын	60,7	52,5	8,9
Заиграйн	60,6	—	5,0
Прибайкалиин	57,8	45,5	8,2
Тарбагатайн	52,8	—	5,9
Кударын	49,4	59,5	13,8
Ториин	43,0	61,7	6,1
Курумканай	41,6	53,5	2,6
Зэдын	38,8	47,2	12,0
Хориин	36,2	—	6,7
Кабанскын	30,7	24,4	6,0
Сэлэнгын	25,4	56,6	9,8
Мухаршэбэрэй	24,4	32,0	6,3
Баргажанай	23,3	59,3	3,3
Хэжэнгын	22,7	7,2	6,4
Б-Кударын	18,5	51,0	4,3
Закаменай	5,7	46,4	3,0
Яруунын	3,6	7,3	4,9
СОВХОЗУУД:			
Иволгын	104,5	47,1	8,5
Кяхтын	101,0	61,9	15,7
Борьёогой	57,5	68,1	64,8
Хориин	35,9	—	6,7
Сэлэнгын	33,9	—	13,9
«Эрдэм»	23,1	76,2	12,1
Бичурын	21,3	70,2	8,9
Кабанскын	—	63,5	7,9
Яруунын	—	—	3,6

Ажаглалта: Заиграйн, Тарбагатайн, Хориин аймагуудта абтажа бүридхэгдэһэн үбһэн эндэ тоологдоногүй. Тиихэдэ Яруунын, Сэлэнгын, Хориин совхозуудта абтажа бүридхэгдэһэн үбһэн тоологдоногүй.

МҮРЫСЭЖЭ АЖАЛЛАХАДА УРМАТАЙ

Мухаршэбэрэй аймагай колхозууд таряа хуряалгын харюусалгатай үедэ ороод байна. Орооһо тарянай баян ургаса түргэнөөр, эмхитэйгээр, гээлтэгүйгөөр хуряаха, таряа худалдалгаар гүрэнтэеэ болзорһоонь урид тоосохо, үрэһэнэй болон бусад фонднуудые саг соонь хааха мүрысөөн аймаг дотор дэлгэрэнхэй. Бүхы аймагаараа сентябриин 20 хүрэтэр гүрэндөө миллион пүүд таряа худалдаха социалистическэ уялга абтанхай. Эдэ үдэрнүүдтэ хуряалгын хүдэлмэридэ ажалшад бултаараан эдэбхитэйгээр хабаадажа, хуряалгын бүхы машина, зэбсэгүүдые үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлгэхын түлөө мүрысэнэ.

Эндэхи түрүү колхозууд долоон жэлэй түрүүшын жэлэй ургаса хуряалга эмхитэйгээр ябуулжа байна.

Хара-Шэбэрэй сельсоведэй «Победа» колхозойхид хуряалгада августын 24-дэ ороһон юм. Тэрэ сагһаа хойшо эндэхи механизаторнууд 1700 гектарай талмайда амяарлан хуряалга хэбэ. Түрүү механизаторнууд Георгий Варфоломеев, Василий Добрынин, Дмитрий Яньков болон бусад «С-6» маркын комбайнаар тус бүридөө үдэрэйнгөө даалгабаринуудые 20—25 гектар хүрэтэр дүүргэнэ.

Эндэ механизаторнуудай дунда социалистическэ мүрысөөн шадамараар эмхидхэгдэнхэй.

Жэшээнь, 100 гектарта хуряалга хэжэ дүүргэхэ бүринь комбайнерта Улаан туг барюулагдадаг. Тэрэшэлэн 10 хоногой ажалай дүнгөөр 200 гектарһаа үлүүлэн хуряалга хэһэн комбайнай агрегадта дамжуулгын туг барюулагдадаг, мүн 500 түхэриг мүнгэн шан үгтэдэг байха юм. Энэ гуримаар һаяхан тус колхозой түрүү комбайнер Георгий Варфоломеев хуряалгын эхилһэн сагһаа хойшо 300 гектарай талмайда амяарлан хуряалга хэһэнэйнгээ түлөө дамжуулгын туг, 500 түхэриг мүнгэн шанда хүртэбэ.

Таряа хуряалгые амжалтатайгаар ябуулхатаяа сасуу гүрэндэ таряа тушаалгые һаатабаригүй ябуулдаг «Знамя Ленина» колхозой нэгэдэхи комплексно бригадынхид гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө дүүргэбэ. Энэ бригада (бригадирынь Ф. А. Сучков, бригадын парторганизациин секретарь С. Ф. Антонов) сентябриин 8-да болзорһоо урид 2200 центнер һайхан шэниисэ тушаажа шалгарба. Мүнөө эдэнэр түсэбһөө үлүүлэн таряа тушаажа байна.

Хамта дээрээ «Знамя Ленина» колхозойхид 3500 гаран центнер таряа тушаагаа. Эндэ тарянай ургаса илангаяа һайн. Жэшээнь, тус колхозой комплексно хоёрдохи бригадын Жаргаланта гэжэ газарай зарим участогуудһаа 38 центнер хүрэтэр тарян гектар бүриһөө абтана. Мүн эндэхи бусадшье колхозуудта гектар бүриин 30—35 центнер тарян хуряагдана.

Хуряалгын түлэг дундаа ябажа байхын хажуугаар хартаабха малталга эхилээ. Мухаршэбэр тосхоной хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад эндэхи «Коммунизм» колхоздо 30 гектарай хартаабха малтажа үгэхэ гэжэ шиидэбэ. Мүн Суулгын дунда һургуулиин һурагшад, багшанар Калининай нэрэмжэтэ колхоздо өөрынгөө хүсөөр 400 гектарай талмайда хуряалга хэжэ үгэхэ болобо. Мүнөө тус һургуулиин багша, комбайнер Пунсук Цыбикдоржиев 10 класс дүүргэжэ гараһан залуу хүбүүн Олег Цыдыповтэй хамта 200 гектарай шэниисэ хуряагаад байна.

Иигэжэ энэ жэлэйнгээ баян ургасые гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа, долоон жэлэй даалгабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө аймагай колхознигууд тэмсэжэ байна. **Б. Дымбрылов.**

ТАНКИСТНУУДАЙ ҮДЭРЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Совет арад, тэрэнэй Зэбсэгтэ Хүсэнүүд танкистнуудай үдэрые баяр ёһололой оршон байдалда тэмдэглэжэ байна. Городууд, тосхонууд, сэрэгэй частьнуудта заншалта һайндэрөөр дашарамдуулан, Советскэ Армиин бронетанкова сэрэгүүдэй алдарта түүхэ тухай, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ совет баатарнуудай гаргаһан гайхамшаг габьяанууд тухай элидхэл, хөөрэлдөөн, лекцинүүд үнгэргэгдэнэ. Союзна республиканууд, хизаарнууд болон областьнуудта автомобильна, мотоциклетнэ спортын мүрысөөн ДОСААФ-эй комитедүүдээр эмхидхэгдэнэ.

Советскэ Армиин Центральна музейдэ Московско гарнизоной сэрэгшэд, ниислэл хотын хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон һурагшад олоороо ерэжэ, солдадууд, офицернууд, генералнуудай дайшалхы хэрэгүүд тухай, танк бүтээдэг промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай баатаршалганууд тухай картина, фото болон документнүүдтэй танилсана. Дайсаниие бута сохиһон танкистнуудай дайшалхы олон туг эндэ мүн лэ табигданхай.

Советскэ Армиин Центральна байшан соо һайндэрэй хүндэлэлдэ номой ехэ выставкэ нээгдээ.

Гүрэнэй уран зурагай искусствын хэблэлэй плакат.

ЛЕНИНГРАД. Ленинградайхид Танкистнуудай үдэрые тэмдэглэжэ байна. Фашистска булимтарагшадта эсэргүү дайнда хабаадаһан урдын сэрэгшэд, сэрэгэй алба хэгшэд, РСФСР-эй политическэ болон научна эрдэм дэлгэрүүлхэ бүлгэмэй гэшүүд предприяти, эмхи зургаанууудта ошоод, советскэ бронетанкова хүсэнэй алдарта дайшалхы зам тухай, танкистнуудай баатаршалга, сэрэгэй мэргэжэл тухай хөөрэжэ үгэнэ. Кировскэ, Ижорско заводуудай цехүүдтэ, Октябрьска түмэр харгын деподо, мүн бусад предприятинуудта лекци, хөөрэлдөөнүүд болоһон байна.

Театр болон филармониин артистнуудай бригаданууд сэрэгшэд-танкистнуудта айлшаар ошожо, концерт табина.

Танкова сэрэгэй олон солдат, офицернүүд дайшалхы нүхэдтөө ошожо һайндэрлэхөөр уригдаһан байна. Дайшалхы, политическэ һуралсалдаа шалгарагшадай делегаци Балтиин далайн уһан сэрэгшэдтэ Кронштадт ошоо.

Заншалта һайндэртэ зорюулагдаһан номой болон фотозурагуудай выставкэ С. М. Кировэй нэрэмжэтэ офицернүүдэй байшан соо нээгдэбэ.

(ТАСС).

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Уялгань юундэ... үгы болошооб?

Газар таряалан ехээр элдүүрилдэг, мал олоор үсхэдэг Бичурын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой правлениин газаа Хүндэлэлэй самбар бэлдэгдэнхэй байдаг. Колхоздонь ямар түрүүшүүл бии юм ааб, хэд алдаршуулагдажа байдаг юм ааб гэжэ таниласахаяа самбар тээшэ харан гэһээ—юуншье бэшэгдээгүй, мэлигэр байшоо.

Оролдосотой шударгыгаар, үнэн сэхээр, абьяастай эдэбхитэйгээр ажалладаг хүнүүд энэ колхоздо байбагүй гээшэ гү?

Тиимэшье бэшэ! Мүнөө үбһэ, таряа хуряалгын халуун хүдэлмэриин ябажа байхада, оролдосотой бэрхээр, эсэхэ сусахые мэдэнгүй, үдэр һүниие илгангүй ажалладаг хүнүүд эндэ олон юм. Үдэр бүри даабаряа 2—3 дахин дүүргэжэ байдаг механизаторнууд—Бадма Лудупов, Норзонбал Жигжитов гэгшэд зон нүхэдтөө хүндэтэй, алдар суутай болоһоор үнинэй. Мүн залуу тракторист Бата-Сүхэ Дашеев эдэбхитэй шударгыгаар ажалладагаа харуулна. Үнэндөө хадаа колхозой правлениин, партийна организациин зүгһөө магтаал, шагналда хүртэжэ байха, зон нүхэдэйнгөө дунда алдаршажа, Хүндэлэлэй самбар шэмэглэжэ байха хүнүүд эндэ яһала бии.

Колхозой нэгэдэхи бригадын полевой станда парткомой секретарь Дамба Найданович Мункуевтай уулзажа, түрүү хүнүүд тухай хөөрэлдэхэ үедөө Хүндэлэлэйн самбар тухай, мүн механизаторнуудай социалистическэ мүрысөөн тухай асуубабди. «Үгы, нээрээ тэрэ самбарнай... Юрэдөө сүлөө туха болоногүй гээшэ гү, бэшэжэ үрдеэгүй байнабди даа» гэжэ байжа үг-маг дуугараад, механизаторнуудай социалистическэ мүрысөөн тухай, тэдэнэй абаһан уялга тухай харюусажа шадахагүй байба.

— Нэгэл иимэ бүтэхэгүйшэг ушар болошоо юм даа,—гэжэ нүхэр Мункуев һожоргүйхэнөөр харюусаба.—Энэ жэлэй ургаса хуряалгын үедэ абаһан социалистическэ уялгаяа хаанашье хэһэнээ, хэндэшье хадагалуулһанаа оложо ядашообди. Үгы болошоо.

Эдэ ушарнуудые хараад, дуулаад байхадаа, колхозой правленидэ, бусад ниитын газарнуудташье юундэ уряа лозунгнуудай, Хүндэлэлэй, дүн харуулгын самбарнуудай, элдэб зураг плакадуудай, диаграммануудай, монтажуудай үгы байһанай шалтагаание ойлгобобди. Ушарынь энэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд уряа лозунгнуудые, плакадуудые, урмашуулгын, зоригжуулгын бусад арганууды тоодоггүй байгаа гээшэ ха. Түрүүлэгшын кабинет соошье ороходо, орооһо таряанай ургасын дээшэлжэ байһание харуулһан диаграммаһаа ондоо юумэн байхагүй.

Правлениин байшангай таһалганuудай нэгэнэй үүдэн дээрэ «АГИТПУНКТ» гэжэ аржагар томо үзэгүүдээр бэшээтэй. Үүдынь татажа харан гэһээ, газетэ, журналнуудай орондо стол дээгүүр, газараашье шэниисын боолтонууд, шорой шабар үреэтэй байба. Хооһон байдаг энэ таһалгада туршалга хэжэ байһан таряанайнгаа боолтонуудые асаржа хадагалха, эмхилхэ гэжэ агрономынь шиидэһэн байгаа ха. Энэ хүдэлмэринь шухалашье, хэрэгтэйшье юм аабза. Теэд ондоо байра олоходо болохо байгаа бшуу.

Колхозой түб буусаһаа 4 модоной хараанда—Түглын Ара гэжэ газарта 3 комбайнер таряанай баал суглуулан сохижо байба. Эдэ нүхэдтэй хөөрэлдэхэдэ, эндэ ажаллажа байһан механизаторнуудай дунда социалистическэ мүрысөө ёһотойгоор эмхидхэхэ гэжэ бригадыншье партийна организаци, парткомшье һанаагаа зободоггүй байшоо. Эгээл тиимэһээ эндэхи трактористнууд, комбайнернууд тус тустаа уялга абаагүй байна.

Механизаторнууд Бадма Лудупов, Норзонбал Жигжитов гэгшэд иигэжэ хэлэнэ:

— Хабарай тарилгын үедэ 5—5 хоног соо эрхимлэһэн агрегадуудта дамжуулгын багахан Улаан туг барюулдаг юм һэн. Мүнөө тэрэмнайшье байхагүй. Мартажархёо юм гээбы даа, али хуряалга балай тоогдоногүй гээшэ гү?

— Үгы, мүнөөхэнэ хөөрэлдэхэдэ, дамжуулгын тугханууд бии гэжэ парткомой секретарь хэлэнэ һэмнай. Юугээ тиигэжэ хэлээ гээшэб? —гэхэдэ, хоюулан ехэ гайхалдан:—Тиимэ тугхануудые харагшагүйлди. Хабарайхяа һанаад, нүхэр Мункуев алдаа ёһотой даа...—гэлдэн миһэрбэ.

Таряа хуряагшадай дунда ойлгууламжынишье хүдэлмэри тон һулаар ябуулагдана. Гурбан бригадын алиндаяшье агитаторай хөөрэлдөөн болоногүй шахуу. Колхозникууд хэмнай агитатор юм гэжэ мэдэнэшьегүй.

Механизаторнуудай дунда түрүү комбайнернуудай, трактористнуудай дүй дүршэл дэлгэрүүлэгдэнэгүй, таряагаа гээлтэ хоролтодо оруулагшадтай эрид шанга тэмсэл хэгдэнэгүй.

Иимэ нэгэ жэшээ харуулая. Август һарын хуушаар нэгэдэхи бригадын комбайнернууд—Аюша Ленхоев, Пурбэ Дармаев гэгшэд Түглын Арадахи 40-өөд гектар газарта хоёр үдэр соо шэниисын баалнуудые суглуулжа сохиходоо, ехэ муугаар хандаа. Ябаһан лэ газарта колосууд барсайлдажа хэбтэнэ. Зарим газартань комбайн дахиншье оруулжа суглуулхаар. Хаи эндэ гектар бүриин 3 центнерһээ бага бэшэ таряан орхигдоо ха. Эндэхи баалтай таряанай ямараар хуряагдаһые парткомой секретарьшье, агроном нүхэр Хохловшье, бригадир Жигжитовшье хаража байгаад, хэмжээ абангүй, обёороошогүй болоод ябадаг байгаа.

Хоёрдохи үдэрэйнь үдэ багта колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Мангутов гүйлгэжэ ерээд, поли дээрэ буумсаараа: «Энэ иихэдээ юун болоожо байна гээшэб?! Мэнэ дороо агрегадуудаа зогсоожо, энэ хоёр комбайные таряа сэхэ хадахаар болгожо тааруулха!» гэжэ захираад, саашалшоо һэн. Түрүүлэгшын хараа далда ороходонь, «юу гэжэ хахад үдэр болошоһон хойно комбайнуудые зогсоожо байхамнайб. Янгынь ганса: үдэшэ болотор хүдэлжэрхие» гэлдээд, тракторнуудай моторшье хүнхинэлдэшөө һэн. Тиигээд тэдэнэр тэрэл хэбээрээ колостой һолоомонуудые сайратар үлээгээд, үдэшэ болотор баалнуудые «суглуулан сохижо» үргэлжэлһэн юм. Түрүүлэгшын захиралтые дуулаһан парткомой секретарь бригадир хоёр баһал мэдээшэгүй болоод, дуугай хаража байба.

Энэ гээгдэһэн таряанай түлөө, ажал хүдэлмэриин эмхи гуримгүй байһанай түлөө хэн харюусаха гээшэб?

Ажал хүдэлмэри эмхидхэхэ, хүтэлбэрилхэ, мүрысөө дэлгэрүүлхэ, зоной дунда ойлгууламжын, урмашуулгын, зоригжуулгын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ иимэ хангалтагүйгөөр, хойрог нобшоор хандадаг газарта социалистическэ уялгын... бодотоороо үгы болошоһониинь гайхалтайшье бэшэ ха.

П. Баймин.

„Бэрхэш даа, басагамнай..."

«Искра» колхозой һаалишадай дунда Галя гэжэ нэгэ абаашатайхан басаган үнинэй ажаллажа байдаг һэн. Хүхюутэй согтой, оролдосотой бэрхэ, ажалша бүхэриг туладаа үетэн нүхэдэйнгөө, бүхы колхознигуудайнгаа дунда Галя хүндэтэй, магтаалтай болоһоор үнинэй. Мүнөө жэл Галина Варфоломеева һү һаалгаараа гансашье колхоз соогоо бэшэ, Мухаршэбэрэйнгээ аймаг, республика дотороо түрүүшүүлэй зэргэдэ ябажа байнхай. Колхозойнгоо правлени, партийна организациин дамжуулгын Улаан тугхание абанхай.

Валентина Гагановагай үүсхэлтэй танилсаха зуураа, комсомол басаган фермээ түрүү зэргэдэ гаргаха гэжэ шиидээ. Тиигээд өөрынгөө һү ехэтэй һайн үнеэдые гээгдэжэ ябаһан һаалишадта үгөөд, өөрөө эгээ муу, һү багатай үнеэдые тушаажа абаба.

— Бэеынгээ амарые хараха бэшэ, бэрхэшээлнүүдһээ сухарингүй, тэдэниие дабажа гараха гээшэ манай залуушуулай арюун уялга гэжэ тоологшоб. Эдэ абаһан үнеэдһээ бусадһаа дутуугүй һү һаажа, партиин ЦК-гэй болохоёо байһан Пленумые угтахаб. манай нютагайшье үүлтэрэй үнеэдһээ жэлдээ хэдэн мянган литрээр һү һаажа болохо гэжэ саашадаа харуулхаб,—гээд Галя мэдүүлбэ.

—Бэрхэш даа, басагамнай. Залуу наһандаа хүн иимэл зоригтой, эдэбхитэй ябаха ёһотой юм,—гэжэ колхознигуудынь басагаяа магтана.

Ю. Савостин.

Партиин уряагаар

Социалистическэ Ажалай Герой Валентина Гагановагай үүсхэл Зэдын аймагай партийна, советскэ хүдэлмэрилэгшэдэй дунда ехээр һайшаагдажа, гээгдэнги колхоз, бригаданuудта ошожо хүдэлхэ дура хүсэл түрүүлнэ. Партийна, советскэ зургаануудта гүйлтанууд орожо үргэлжэлһөөр.

Ямар нэгэн колхозой гээгдэнги бригадада эльгээгыт гэһэн гүйлтатайгаар аймагай Соведэй гүйсэдкомой культурын таһагые даагша Сергей Иванович Шишмарев хандаһан юм. Тэрэнэй гүйлтые партиин айкомой бюро, аймсоведэй гүйсэдком һайшаажа, Ленинэй нэрэмжэтэ томодхогдоһон колхоздо эльгээгээ. Энэ колхозой правлени нүхэр Шишмаревые хүндэтэйгөөр хүлеэн абаад, эгээ гээгдэнги отделенидээ — Бага Наринай отделенидэ эльгээһэн байна.

Отделенидэ ерэхэтээ хамта Сергей Иванович, тон түрүүндэ, ажалай эмхидхэл һайжаруулха, журам шангадхаха асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулаа. Август һарын эхеэр энэ отделенидэ үбһэ хуряалга тон хангалтагүйгөөр ябажа, тэжээл бэлэдхэхэ түсэб таһалдахын туйлда хүрөөд байһан юм. Түсэбэй ёһоор, тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ 52 хүн ябаха ёһотой аад, оройдоол 28 хүн ажаллажа байба.

Ажалай журам шангадхаха, зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ отделениие даагшын анхаралаа хандуулһанай ашаар үбһэ хуряалгада 55 хүн гаража, ниитын малда шанар һайнтай үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэгдэжэ байна.

Мүн аймгүйсэдкомой таһагые даагша И. Ф. Кожевниковэй гүйлта хангагдажа, тэрэ Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо эльгээгдээ.

О. Ниндаков,
Зэдын сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

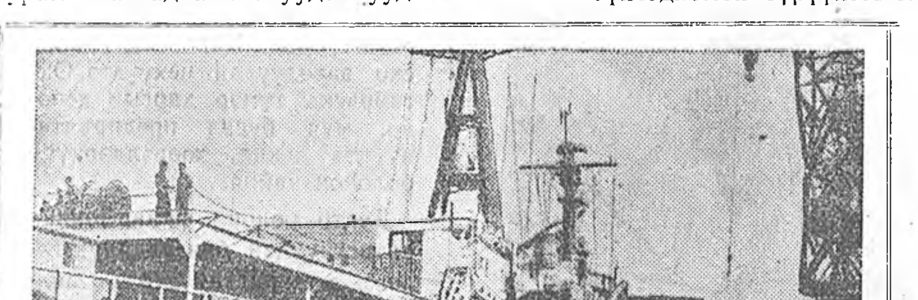

Ленинград. «Ленин» гэжэ атомна ледокол бүтээхэ һүүлшын хүдэлмэри түгэсхэгдэхэеэ байна. Зураг дээрэ: «Ленин» гэжэ атомна ледокол.

ТАСС-эй фотохроника.

ДОЛООН ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ БОЛЗОРҺООНЬ УРИД ДҮҮРГЭХЫН ТҮЛӨӨ ДЭЛГЭРҺЭН МҮРЫСӨӨ БҮРИ ҮРГЭДХЭЕ!

Бүтээсэтэйгээр ажалладаг бригада

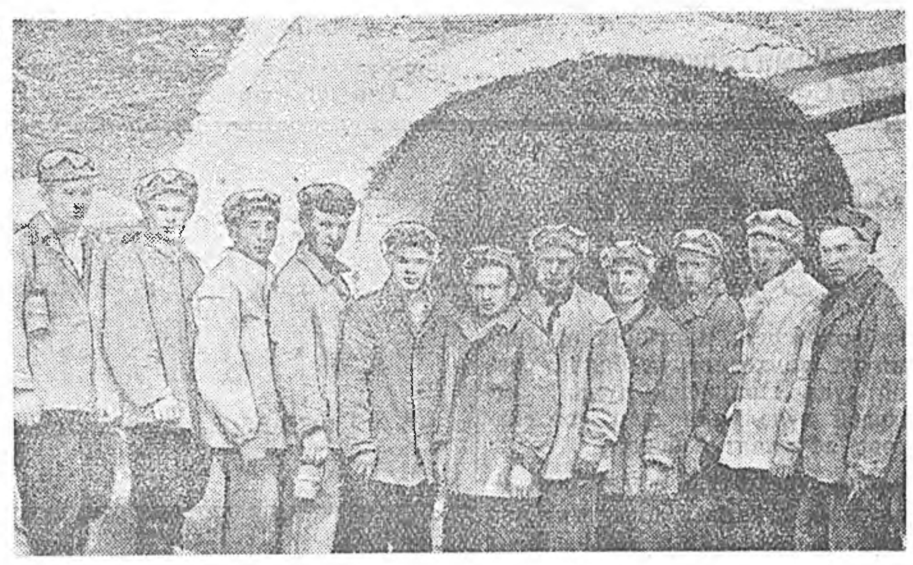

Зэдын комбинадай Холтосон гэжэ рудниигай хүдэлмэришэдэй дунда долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөн улам үргэдэһөөр. И. Ф. Третьяковой хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулһаа бүридэһэн бригада энэ мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Эдэнэр бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа, руда малталгаяа үдэр ерэхэ бүри ехэ болгоно. Жэшээлхэдэ, январь һарын даалгабари 114 процент дүүргэгдэһэн байгаа һаа, июль, август һаранuудта даалгабаряа 135 процентдэ хүргэһэн байна.

Эхэ орондоо үнэтэ металл — вольфрамай руда малтажа байһан энэ бригадынхид тус бүридөө 2-дохи мэргэжэлтэй боложо байна. Тэдэнэр коммунистическэ ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө оролдон, һайнаар хүдэлмэрилхэһөө гадна, сэхэ сэбэрээр ажаһууна, эрдэм болбосоролоо дээшэлүүлнэ.

Зураг дээрэ: комсомол-залуушуулай бригадын гэшүүд.

А. Егоровой фото, текст.

Саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэнэрэй зүблөөн

Профсоюзуудай Бурядай областной Совет республикын промышленность болон транспортын, барилгын предприятинуудай болон совхозуудай саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэнэрэй зүблөө сентябриин 8—9-дэ Улан-Удэдэ үнгэргэбэ. «Саг үргэлжын комиссинуудай 1958 — 1959 онуудта хэһэн ажалай дүнгүүд, КПСС-эй ЦК-гэй июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» тус зүблөөн дээрэ облпрофсоведэй секретарь нүхэр Гаськов элидхэл хээ.

Партиин Центральна Комитедэй июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэхын түлөө тэмсэлэй үргэдэхэ бүри саг үргэлжын комиссинуудай үүргэнь бүри ехэ болоно.

Республикымнай предприяти, барилгын организаци, совхозуудта хамта дээрээ ниитэ заводской 146, цеховой 190 комиссинууд хүдэлнэ. Эдэ комиссинуудта 12,5 мянган түрүү хүдэлмэришэд эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Һүүлшын хоёр жэлэй туршада тус комиссинууд 2300 гаран зүблөө үнгэргэһэн байна. Тэдэ зүблөөнүүд дээрэ ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, эмхидхэлыень һайжаруулха тушаа 8800 дурадхал оруулагдаһан байна. Тэдээн сооһоо 6500 дурадхал бэелүүлэгдээ.

Улан-Удын мяха-консервын комбинадта тус комисси (түрүүлэгшэнь нүхэр Шестаков) һайнаар ажаллана. Хүдэлмэришэдэй зүгһөө оруулагдаһан 300 дурадхалые эндэхи комисси наринаар хаража, бэелүүлһэн байна.

Комисси өөрынгөө зүблөөн дээрэ комбинадайнгаа 1958 оной ажалябуулгын дүнгые хаража үзөө. Тиихэ зуураа бүхы түхеэрэлгэнүүдые һайнаар ашаглаха гэһэн асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулаа.

Үйлэдбэрилэгдэһэн продукциин өөрынь үные химдаруулха тухай асуудал Сэлэнгын модоной базын саг үргэлжын комисси өөрынгөө зүблөөн дээрэ хэлсэһэн юм. Тэрэшэлэн «Механлит», шэлэй механизированнэ, паровозо-вагонно заводуудта саг үргэлжын комиссинууд һайнаар хүдэлмэрилөө гэжэ тэмдэглэгдээ. Тиигэбэшье олон предприятинуудай комиссинууд муугаар ажаллана, эдэбхитэдыншье үсөөн байдаг. Комиссиин зүблөөнүүд муу бэлэдхэлтэйгээр үнгэргэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, барилгын нэгэдэхи трестын саг үргэлжын комиссиин зүблөөн дээрэ предприятиин түхеэрэлгэнүүдые һайнаар ашаглаха тухай асуудалай зүбшэн хэлсэгдэхэдэнь, комиссиин 50 гэшүүдһээ оройдоо гурбаниинь зүблөөндэ байлсаа. Тус зүблөөн өөрынгөө зорилгые бэелүүлжэ шадаагүй. Иимэрхүү ушарнууд Байгалай барилга-хабсаралгын управленидэ үзэгдэнэ.

Совнархозой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **Пивоваров**, КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **Магунов**, Зүүн Сибириин түмэр замай Улан-Удын отделениин райпрофсожой түрүүлэгшэ нүхэр **Курнос**, Хандагатайн леспромхозой доодо складай саг үргэлжын комиссин түрүүлэгшэ нүхэр **Яхневич** болон бусад үгэ хэлээ.

П. Скрипкин.

Уралан нарижуулагша[д] съездын делегат

Сэрэгэй албанһаа таби[…] ерэһэн залуухан хүбүүн Ула[н-Удын] городой «Кооператор-комсо[мол]» гэжэ олзоборилгын артельдэ [ажал]лахаяа ороһон юм. Дүй дүр[шэлтэй] Леонтий Давыдов түрүүшээр [ша]рагшаар хүдэлмэрилжэ эхилээ.

—Би багахан ябахаһаа [...] дархалха дуратай, гартаашье [...]тэйхэн, машина жолоододог [...] харахадаа атаархадаг һэмби,—нүхэр Давыдов хөөрэнэ.

Тэрэ хүсэл эрмэлзэлгэнь ту[...]тельдэ орожо хүдэлхэһөөнь [...] бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Мүнөө наймадахи жэлээ хүдэлмэр[...] Артелиин үйлэдбэридэ ехэ [...]лалта болоо, нүхэр Давыд[ов] дүй дүршэлтэй, бэрхэ, шадам[ар хү]дэлмэришэн болонхой.

Нүхэр Давыдовай дүрбэн [...] ажаллаад байхадань ехэ д[...] ажалдаа оролдосотойень ой[...] артелиин правлени тэрэниие [...] һара хахадай курсада Москв[а] гээһэн байгаа. Курсаяа дүүр[гэ]нэйнгээ һүүлээр нүхэр Давыдо[в] хэлгын цехтэ мастераар то[мил]доһон юм. Мүнөө Леонтий Да[выдо]вич табадахи жэлээ ахалагша [мас]тераар ажаллана.

Нэхэлгын цех соо табяад с[та]нок тодхогдонхой. Эдэ станогуудые бэнэй орондо хоёр хүн шалгаба[рилан] рууһална. Ахалагша мастер [...]чик Матвеевэй даадаг нэхэл[гын] ажалые оньһожоруулхын [тула] ехэ оролдолго гаргана. [Эн]нөө цех соонь шэнэ 14 [ста]нок тодхогдоо. Ахалагша [мас]тер Леонтий Данилович ух[аалан] зохёолго хэжэ, нэхэлгын 2 ста[нок] нэгэ хүнэй хүдэлмэрилхэ арга болгоо. Энэ уралан нарижуу[лгаар] туйлаһан амжалтаараа һана[а] амарангүй, ажалай бүтээсые [дээ]шэлүүлхые оролдоно.

—Мүнөө гурбан станок [...] нэгэ хүнэй хүдэлхэ арга бэ[...] байнабди,—гэжэ ахалагша [мастер] нүхэр Давыдов хөөрэнэ.—Энэ [...]рилгымнай бэелүүлэгдээд бай[...] ажалаймнай бүтээсэ 3 дахин [дээ]шэлхэ болоно.

Иигэжэ нүхэр Давыдов ур[алан] нарижуулгын ажалда эдэбхитэй хабаадалсана. Энэ жэлдэ ур[алан] нарижуулгын 7 дурадхал [орууллаа]. Мүнөө хоёрынь үйлэдб[эридэ] нэбтэрүүлэгдээ. Тэдэнэйнь [...] ажалай бүтээсэ нилээд дээш[элүү]лэгдэжэ, хүдэлмэришэдэй хүнгэрүүлэгдэбэ.

КПСС-эй Центральна Коми[тедэй] июниин Пленумэй түүхэтэ ши[идхэ]бэринүүдые бэелүүлэн, ажалые һожоруулха гэһэн зорилго [...] Давыдов урдаа табинхай.

Россин гүрэнтэй Бурят о[ронэй] һайн дураараа нэгэдэһээр 30[0] лэй ойтой дашарамдуулан, РС[ФСР]-эй Верховно Соведэй През[идиум] нүхэр Давыдовые Хүндэлэлэй [...] мотаар шагнаһан байна. Д[...] байһан ажалдаа үнэн сэхээр [...]дажа, нүхэдэйнгөө дунда хүн[дэтэй] болоһон энэ новатор Россин [...]рациин олзоборилгын коопера[...] предприятинуудай уралан [нари]жуулагшадай съездэ делега[т] һунгагдаа.

К. Халтан[...]

Ажалай эдэбхи дээшэлнэ

КПСС-эй Центральна Комитедэй июниин Пленум арадай ажахын бүхы һалбаринуудта саашадаа техническэ дэбжэлтэ туйлахын тула партиин XXI съездын гаргаһан түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ зорилготой шухала хэмжээ-ябуулганuудые хараалһан байна. Тус Пленум үйлэдбэреэ үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха, автомадаар зэбсэглэхэ, поточно лининүүдые нэбтэрүүлхэ, хуушарһан түхеэрэлгэ, хэбүүд болон зэр зэбсэгүүдые һэлгэхэ, бүтээгдэн гаргагдадаг зүйлнүүдэй шанар улам һайжаруулха, өөрынь үнэ химдаруулха зорилгонуудые тодорхойлхоһоо гадна, химиие, бүд нэхэдэг промышленностиие хүгжөөхэ шухала хэмжээнүүдые абаһан байха.

— Бүд нэхэдэг промышленностиие саашадань хүгжөөхэ асуудал партиин ЦК-гэй Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэһэн ушар манай ажалай тон харюусалгатай байһание, манай ажал хүдэлмэри тушаа парти, правительствын анхарал оролдолго хододоо табижа байдагые элитээр гэршэлнэ,—гэжэ Улан-Удын сэмбын фабрикынхид Пленумэй дүнгүүдээр болоһон митинг дээрээ мэдүүлһэн байгаа.—Тиимэһээ бидэнэр хүсэ шадалаа гамнангүй, гоё һайхан, шанар һайнтай бүдөөр ажалшадай ургажа байһан эрилтые хүсэдөөр хангахын түлөө оролдохо байнабди.

Тиигэжэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумэй шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон сэмбын фабрикын хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд долоон жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө эршэмтэйгээр тэмсэжэ эхилээ һэн. Тус фабрика долоон жэлэй туршада продукци гаргалгаяа хоёр дахин шахуу дээшэлүүлхэ, имагтал нарин нарибтар нооһоор эрхим шанартай бүд гаргадаг болохо юм.

Энэ хадаа тон ехэ, харюусалгатай зорилго болоно. Һаяхан болотор фабрика шэрүүн нооһоор сэмбэ нэхэдэг һэн. Харин энэ жэлэй эхинһээ хойшо эндэ нарин, нарибтар нооһоор «Новь» гэжэ маркын трико, костюм оёдог трико, эрэ, эхэнэр хүнүүдэй пальтодо хэрэглэгдэдэг драп бүдүүдые нэхэдэг болоо. Тиихэдэ 1963 онһоо эхилжэ имагтал нарин, нарибтар нооһоор элдэб маркын бүдүүдые гаргадаг болохонь.

Хараалагдаһан түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхын тула эндэ үйлэдбэри үргэдхэхэ, бүд нэхэдэг технологи шэнэдхэн һайжаруулха, шэнэ машина түхеэрэлгэнүүдые нэбтэрүүлхэ тушаа ехэхэн хүдэлмэри хэгдэхэ ёһотой.

Фабрикын дирекци, партийна организаци энээн тухай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдтэй нэгэнтэ бэшэ зүбшэһэн, хөөрэлдэһэн, тэдэнэй һанамжа, дурадхалнуудые суглуулжа бүридхөөд, партийна суглаан, үйлэдбэриин зүблөөн дээрэ хаража үзэһэн байха юм. Мүнөө фабрика дээрэ хараалагдаһан хэмжээнүүд бэелүүлэгдэжэ эхилээ. Аппаратна таһагта шэнэ, бүтээсэ ехэтэй машина һаяхан тодхогдожо дүүрэө. Саашадаа мүнөө байһан хуушан машинануудынь бүхыдөө һэлгэгдэхэ юм. Тиигэжэ нооһо сэбэрлэн, нэхэлгэдэ бэлэдхэлгэ эрид һайжарха, ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлхэ байна.

Ээрэлгыншье үйлэдбэриие хаража үзэе. Эндэ жэлһээ жэлдэ шэнэ таһалгаряагүй хүдэлдэг машинанууд олоор тодхогдоно. Байгша ондо бэлэн бүд гоёон шэрдэхэ үйлэдбэридэ шэнэ таһаг байгуулагдаа. Тиигэжэ гаргадаг бүдэйнь шанар һайжараа. Тэрэшэлэн бэлэн утаһа шэрдэхэ таһаг үргэдхэгдэжэ, шэрдэгдэһэн бүд хатааха түхеэрэлгэнүүд олошороо. Жэлэй дүүрэтэр бүд шэрдэдэг үшөө 3 машина табигдаха байна.

Үйлэдбэри һайжаруулха хэрэгтэ уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод эдэбхитэйгээр хабаадалсажа оробо. Тэдэнэр гол анхаралаа ажал хүдэлмэри оньһожоруулгада, бии байһан машина, түхеэрэлгэнүүдээ шэнэдхэн заһабарилгада хандуулна. Жэшээлхэдэ, тэдэнэй үүсхэлээр эрьелдэдэг ватер, бүд хатаадаг, хайшалдаг машинанууд һэльбэгдэн заһагдажа, ажалайнь бүтээсэ дээшэлүүлэгдээ. Мүн бусадшье ехэхэн хүдэлмэри хэгдэһэн байна.

Уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшодой эдэбхитэй ажал тушаа иимэ жэшээ харуулжа болоно. Жэлэй түрүүшын 7 һарын туршада фабрика дээрэ уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын 100 гаран дурадхалнууд ороһон байна. Энэ үе соо 75 дурадхалнууд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, жэлэй туршада 260 мянган түхэриг алмаха арга олдоо.

Долоон жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй дүлэн соогуур ажалай түрүүшүүл, шэнэ юумэ үүсхэгшэд урган гарана. Коммунистическэ ажалай бригадын, ударнигай хүндэтэ [нэрэ] зэргын түлөө мүрысөөнд[э] Шитовэй бригадынхид [фаб]рика дээрээ эгээн түрүүн оро[...] республикын түрүүшын 5 бри[гада]тай хамта энэ хүндэтэ нэрэ зэ[ргэдэ] хүртэһэн байха юм. Удааншы[е] лонгүй, Россин гүрэнтэй [Бурят] ороной һайн дураараа нэгэ[дэһэнэй] түүхэтэ 300 жэлэй ойн баярай [...]тээ коммунистическэ бри[гадын] нэрэ зэргэ ээрэлгын цехын [...] С. Скуратовай хүтэлбэрилдэг [бри]гадада олгогдоһон байгаа.

Коммунистическэ бригадын [нэ]дэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхэ [...] тиимэ амархан хэрэг бэшэ. [...] нүхэд С. Шитов, С. Скуратов[...]шэдэй хүтэлбэрилдэг бригады [...] «нэгэн бултанайнгаа түлөө, [бул]нэгэнэйнгээ түлөө» гэһэн гур[...] ажалладаг. Тэдэнэр гансахан [...] хүдэлмэридөө шалгардаг [...] ниитын хүдэлмэридэ эдэбх[итэй]гээр хабаадалсадаг, эрдэм со[ёлоо] дээшэлүүлхын түлөө хододоо [...]додог, ажал дээрээшье, гэр б[...] даашье бусадта һайн жэшэ[э ха]руулдаг болонхой. Энээниие [...] Скуратовай бригадын жэшээ[...]рэһээ элитээр хаража болоно. [...] бригадада 11 хүн бии юм. Тэ[дэнэй] хоёрынь райсоведэй депута[т] нэгэниинь цехын комитедэй гэ[...] гэхэ мэтэ ниитын даабаритай [...] бултадаа элдэб һургуулинуу[дта] һуралсана.

Мүнөө коммунистическэ бр[ига]дын нэрэ зэргэдэ хүртэхын т[үлөө] мүрысөөндэ үшөө хэдэн бри[гада] халаанууд оролсоод, эршэмтэй [...] тэмсэжэ байна. Иигэжэ долоон [жэ]лэй түсэб болзорһоонь урид [дүүр]гэхын түлөө тэмсэлдэ сэмбын [фаб]рикынхидай ажалай эдэбхи [...] үдэрһөө үдэр бүри дээшэлнэ.

Ц. Дугар[...]

Комбайнернууд, энээнние уншагты!

БААЛ СУГЛУУЛХА ҮЕДӨӨ ҺОЛООМОЁО ПОЛИИН ЗАХАДА ГАРГАХА

Республикын олон колхоз, совхозууд хара таряа, шэниисээ амяарлан хадажа дүүргээд, баалнуудаа суглуулан сохижо байна. Ерэхэ жэлэй тарилгада бэлдэжэ, механизаторнууд намарай пар хахалжа эхилээ.

Шанар һайнтайгаар, хаһа саг соо хахалагдаһан намарай пар ургасын нойто элбэгтэй байдаг. Мүнөө энэ намарай пар хахалхада эгээл таатай саг болонхой. Гэбэшье полинууд дээгүүр хэбтэһэн һолоомон бусадуу пар хахалхада нилээд һаалта ушарууулна. Тиимэһээ полиие саг соонь һолоомонһоо сүлөөлхэ хэрэгтэй болоно.

Тарян хуряалгаараа түрүү зэргэдэ ябажа байһан республикын ажахынуудай нэгэн болохо Сэлэнгын совхозой нэгэдэхи фермын хүдэлмэрилэгшэнь нүхэр Н. Я. Кулаков, тракторно-тарян ажалай бригадир нүхэр В. А. Сидякин) механизаторнууд хара тарягаа амяарлан хадажа, суглуулжа дүүргээд, овёсоо хадажа байна. Эндэхи механизаторнууд тарян хуряалга дээрэ агрегадуудаа бүлэг бүлэгөөр ябуулаа. Түрүү комбайнернууд Галдан Цырендоржиев, Базар Нимаев, Самбу Тубчинов гэгшэд сагай уларилай хэды таагүй байбашье, үдэрэйнгөө нормо 1,5—2 дахин дүүргэнэ.

Нэгэдэхи фермын комбайнернууд баалнуудаа суглуулха зуураа, комбайнһаа гараһан һолоомоёо поли дээрэ үлээнгүй, харин полиин захада гаргажа орхино. Полиин захаһаа нүгөө заха хүрэтэр һолоомо суглуулдаг тэргэ соонь 5—6 бухал тухай сугларна. Һолоомоёо гээнгүй абахын тула һолоомо суглуулдаг тэргын хойноһоо тросоор хэһэн нагшуурга шагтагалагдана. Иимэ нагшуурга колхоз, совхозуудай мастерскойдо хэжэ болохо юм. Полиин хажууда сугларһан һолоомые хоёр тракторaар суглуулжа обоолдог. Обоологдоһон һолоомые хүдэлмэришэд һурилдэг. Иимэ нагшуургатай тэргэдэ хоёр хүн нэмэжэ табигдана. Эндэхи комбайнернууд энэ юрын арга хэрэглэжэ, хадагдаһан һолоомоёо саг соонь һурилнэ.

Фермын хүдэлмэрилэгшэд гүрэндөө тарян худалдаха түсэбөө үглөө мүнөө дүүргэхэеэ байна. Тоог дээрэ асарагдаһан тарян үдэр һүнигүй сэбэрлэгдэнэ.

КПСС-эй Сэлэнгын айком совхозой механизаторнуудай энэ һайшаалта ажалые дэмжээд, аймагай бүхы колхозуудта тэрэниие дэлгэрүүлхэ гэжэ шиидээ.

Д. Болхоев, манай корр.

Түрүүшын „жолоо“ баригданхай

— Манайшни эндэ кукуруза ямаршье ургахагүйл байна даа, гэжэ ядаа гээшэбди,—гэжэ Торин «Красный Октябрь» колхозой хүдэлмэрилэгшэд, колхозниигуудай олонхинь урдань нэгэнтэ бэшэ хэлэдэг байгаа һэн. Үлэгшэнэйхид һайн оролдодог аад, биратай үрэ дүн гаргадаггүй хадаа иигэжэ хөөрэлдэхэ гэжэ һанахаар байдаг һэн. Тэрэшье хүршэ колхозуудтань үргэһэн кукуруза тэдэнэй баталамжые буруу һүргэхэ гэршэ болодог байгаа.

Үнгэрһэн 1958 оной тарилгын үеэр—май соо нютагай залуу хүн агрономой дээдэ мэргэжэл абаад, түрэл колхоздоо хүдэлхэеэ ерэһэн һэн. Нилээд хожомдожо ерэһэн тула боложо тэрэ хабар залуу мэргэжэлтэ һуража олоһон шадабари дүршэлөө гүйсэд гаргажа шадаагүй байгаа. Юрын аргаар тарилгаһан кукурузань муугаар ургаа. Тиигэжэ гараар хэһэн ажалынь өөдтэй үрэ дүн үгөөгүй. Гэбэшье имагтал агротехническэ заабариин ёһоор тарижа, харууһалаа һаа, һайн ургаса гарахаар байгаа юм. Теэд...

Энэ дутагдалаа хараада абаһан агроном Петр Очиров үнгэрһэн жэлэй кукуруза ургуулха тусхай звено эмхидхээд, тарилга хэхэ ажалынь даалгажа үгөөд, ямар хүдэлмэри хэхыень тайлбарилан үгэһэн байгаа. Колхозой правлени залуу мэргэжэлтын үүсхэлые дэмжэһэн байгаа. «Арьбажал», «Зүүн бэе» гэжэ участогуудта наг бүхэн болон бусад үтэгжүүлгэ агрономическа нормын ёһоор оруулагдаһан юм. Тарилгаяа квадратно-гнездовой аргаар, шанартай үрэһөөр хэһэн байгаа. Ургамалай булгаһаа эхилээд «нюдэ далда орохогүй», «Беларусь» трактораар хэдэн дахин элдүүрилжэ, хоёр дахин буртаг үбһыень зулгааһан, газарынь онгиргоһон байха юм. Звеноһоо даагша комсомолец Шагдар Ганжуранов, трактористнар Сергей Юшеев, Юрий Шагдуров гэгшэд кукурузын хойноһоо харууһалха ба бусад хүдэлмэриһөө сүлөөлэгдэнгүй байгаа. Эдэнэй ажал миин талаар ошоогүй. «Зүүн бэеын» фермын хажуудахи 32 гектар талмайн га бүриһөө 400 центнер ногоон эшэ набша, «Арьбажалай» 12 гектарай га бүриһөө 250 центнер абтаа. Зүгөөр «Арьбажалай» участогта Үлэгшэнэй дунда һургуулиин һурагшад тарилга хэһэн, харууһалалсаһан юм. Тэдэнэй оруулһан хубита эндэ тон ехэ. Мүн бусад участогуудһаань (хамта 90 га) 200 центнерһээ дээшэ ногоон эшэ набша хуряагдаа. Энэнь Үлэгшэндэ үзэгдөөгүй баян ургаса юм. Түрүүшын «жолоо» гарта оронхой!

Колхоз бүхы 165 га талмай дээрэһээ дунда зэргээр 200 центнер кукурузын набша абажа силослээ.

— Кукуруза гээшэмнай ургабал шугы бургааһандал адли болошохо юм байна, моритой хүнэй харагдахаар бэшэл. Сарбуугай зэргэ буурсагуудшье гараа, арайл эдеэшэжэ хүсөөгүй,—гэжэ хоёр жэлэй урда энээниие тоодоггүй байһан нэгэ хүтэлбэрилэгшын сэдьхэл ханангяар хөөрэжэ байхада, баярладаһан хүрөөһэн. «Түрүү юумэн түрижэ гараг, хүушан юумэн хойшоо болог» гэһэн сэсэн үгын удха эндэһээ эшэтэйл даа.

Агроном Петр Санжиевич Очиров даруу абари зантай, эдэбхитэй комсомолец юм. Өөрынгөө үнэн сэхэ, эрилтэ шангатай ажалаараа колхозниигуудай дунда хүндэтэй болонхой. Тэрэниие колхозойнгоо 1-дэхи комплексно бригадын бригадир болгохо гэжэ партийна организациин правлениин дурадхахада колхозниигууд һайшаан дэмжээ һэн.

Тус бригада 240 гаран хүдэлмэриин зонтой, 5 трактор болон бусад техникэтэй юм. Мүнөө жэл 900 гектар орооһото ургамал, 300 га тэжээлэй культура, 90 га кукуруза хуряажа абахань.

Залуу хүтэлбэрилэгшэ зон нүхэдэйнгөө этигэл найдабари харюулхал байха.

В. Данилов,
Д. Аюшеев, манай корр.

Сэлэнгын аймагай «Эрдэм» колхозой нүхэр Виктор Ганжуровай хүтэлбэрилдэг кукуруза ургуулха комсомол-залуушуулай звено 109 гектар талмайда кукуруза тариһан байгаа. Тэдэнэр оролдосотой һайнаар хүдэлмэрилжэ һайн ургаса ургуулаа. 109 гектарһаа 54 гектартань 800 центнер кукурузын набша намаа абтаа.
Зураг дээрэ: нүхэр Ганжуровай звеногой ургуулһан кукуруза. **А. Мантаевай** фото.

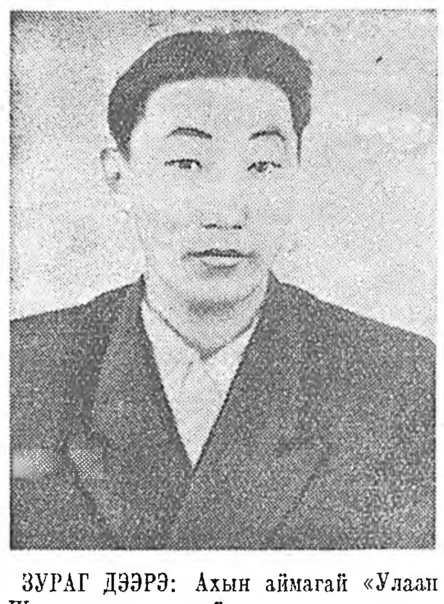

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ахын аймагай «Улаан Шулуута» колхозой эрхим адуушан Ким Самбялов. **П. Жужаевай** фото.

Өөрын үрэһэтэй болоо

Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхозой огородой бригада овощиин ургаса дээшэлүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Овощь саг болзор соогоо, һайнаар элдүүрилэгдэһэн, уһалагдаһан участок дээрэ таригдаһан байгаа. Овощь тарилгын талмай энэ жэлдэ нилээд үргэдхэгдэжэ, арбан гектарта хүргэгдөө һэн. Тарилгынгаа талмайе үргэдхэхэтээ хамта, агротехническэ түрүү арга шадабариие хэрэглэн, овощиин ургаса эрид дээшэлүүлхэ гэжэ бригадын гэшүүд хэлсэһэн байгаа.

Огородой бригада 6—6 гэшүүнтэй 2 звеноһоо бүридэнэ. Звеногойхид тарилгынгаа бүхы талмайн гектар бүриһөө 140 центнерһээ доошо бэшэ ургаса хуряахабди гэһэн уялга абаһан байгаа. Звенонуудай хоорондо социалистическэ мүрысөөн дэлгэрүүлэгдээ һэн. Огородшод хараалһан хэмжээ-ябуулгануудаа хэрэг дээрэнь бэелүүлээ. Хабар парнигуудта овощиин рассада һуулгаһанайнгаа ашаар тус колхоз энэ жэлдэ һонгино, үгэрсын эртын ургаса абаа.

Зунай үедэ ургасын хойноһоо харууһалха хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдэһэн юм. Зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэхэдээ буртаг үбһыень һайса түүһэн, газарыень уһалһан байгаа. Ажал ехэтэй хүдэлмэринүүдые оньһожоруулха тушаа колхозой правлени ехэхэн оролдолго гаргаа. Жэшээнь, огород дээрэ асарагдадаг уһан түмэр хоолойгоор урдаха болгогдонхой.

Огородой бригадынхидай оролдосото ажал дэмы хосороогүй. Огородшод: Анисья Попова, Елена Плюснина, Мария Жуткина болон бусад даалгагдаһан участогуудһаа ехэ ургаса хуряажа байна. Мүнөө огородһоо 290 центнер үгэрсэ, 32 центнер помидор, 80 центнер капуста, 20 центнер һонгино болон бусад ургамал хуряагдажа, гүрэндэ худалдагдаа.

Тиигэжэ Зэдын аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхоз жэлһээ жэлдэ элбэг овощь хуряадаг юм. Тус колхоз өөһэдөө овощиин үрэһэ бэлдэдэг болонхой.

— Өөрымнай һонгино республика соошье мэдээжэ юм. Һонгинынгоо үрэһые колхозуудта худалдахаар хараалнабди,—гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Иван Артемович Попов мэдүүлнэ.

С. Табдаев.

Маркайн аша Таркай

Нэгэндээ нэтэрһэн Убеев

Энэ хөөрөөгөө 1958 онһоо эхилхэ хэрэгтэй болобо. Нёдондо зунай июль соо Сэлэнгын аймагай центртэ ябажа ябабаб. Госбанкын тэндэ ябатарни тэмээ ямаан хоёрые, тэргэ шарга хоёрые илгаруулхаяа болишоһон, үхэһэн хониной нюдэндэл сылгэр нюдэтэй нэгэ хүн унажашье, бодожошье байба. Баруун зүүнээ мэдэхэеэ болишоһон энэмнай хэн гээшэб гэжэ хүнүүдһээ һурагшалхадамни аймагай центрын харюусалгатай хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэн, коммунист Убеев Иван Михайлович гээшэ гэжэ хэлээ һэн...

Нэгэ һэгээ оролгоноороо тэрэмнай ойро ябаһан Максимов гэгшэдэ аашалжа, тэрээниие доромжолжо оробо. Тэрэ дары Максимов милицидэ хонходобо. Уданшьегүй Убеев «задлаха газартаа заларанхай»—милициин зургаанай тусхай таһалга соо хаб яб хаагданхай, хурхирхын ехээр хурхиржа, хэбтээ һэн...

Саашадаа энэ хүнэй ябаһан ябадал тухай, гаргаһан ааша тухай хүнүүдэй хөөрөөнһөө, хүдөө бэшэгшэдэй мэдээсэлнүүдһээ блокнодтоо тэмдэглэл хэжэ ябадаг байгааб. Тэрэ тэмдэглэлһээ эды тэды баримта дурдаһууб.

Тэрэ милицидэ хоноод, үглөөгүүр тэлэржэ, гэмтэйгээ мэдэхэдээ «энэ аашыемни ажалладаг газартамни буу дуулгыт, газар дуулаад, гахай шагнаад, дүүрэг лэ! Хайрлыт, хэшээгыт!» гэжэ байжа, ори дууч боложо милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ мүргэхэһөө наагуур гуйжа оробо. Начальнигтаа бү мэдүүлыш, нюугыш, дарыш гэжэ гуйгаад, Бочаров гэгшэдэ эдилгэ абахые дурадхаба. Үнэн сэхэ Бочаровта хамараа сохюулһан Убеев үгэ дуугүй шурд лэ гаража ошоо һэн.

Энэ удаа Убеев хүдэлмэриһөө намнуулаад, Селендумэдэхи үдэшын һургуулиин директорээр томилогдобо. Энэ нютагта дээрэһээ аха захагүй дарга болохолоороо улам ехээр аашалба.

Нэгэтэ директор Убеев багша Дашиевтай уһан тулам болотороо архидаад, тэрээнтээ мундуу ехээр наншалдаба. Энээн тухайнь Селендума тосхоноор дүүрэн дүрьел болошобо. Тэндэхи партийна организаци эдэ хоёрой муухай аашые зүбөөр сэгнэжэ, хоюуландань партийна шанга зэмэ тохоо һэн. Убеев директорэй тушаалһаа гаргагдаад, эхин һургуулида багшаар томилогдоһон юм. Багшаар хүдэлжэ ядалсаха байхадаа һуралсалай жэлэй дүүрэһэнэй һүүлээр, Убеев Юрөөгэй сомоной Усть-Урма тосхондо тэнгэриһээ тэб гэжэ бууһан шэнгеэр бии болобо. Тиигээд, тэндэхи долоон жэлэй һургуулиин орондо жэшээтэ интернат-һургуулиин нээгдэхэ болоходо Убеев хүмүүжүүлэгшээр оробо.

Теэд... теэд Убеев энээнэй урда тээ үгэһэн шахаа тангаригаа мартаад, муухай ааша гаргажа эхилбэ. Мэнэ һаяхан Убеев һамгантаяа сельмагта орожо ерээд, магазин соо байһан зоной, һурагшадай дэргэдэ наймаалагша Дашинимаевае жэрхэштэй муухайгаар хараагаа, доромжолоо. Энээниие хаража ехээр дураа гутаһан үбгэжөөл Буянтуев «дээдэ һургуулитай зон аад лэ, ямаршье гэм зэмэгүй хүниие хараажа, доромжолжо байхаяа эшэхэеэ яанат!» гэбэ. Теэд Убеевтэн эдэ үгэнүүдые «хамартаашье хабшабагүй».

Убеевтэн Юрөөгэй туршалгын ажахын сабшалан дээрэ, кукуруза болон наран сэсэгэй полинуудта үнеэгээ бэлшээдэг. Тиигэжэ болохогүй гэхэдэ, «бидэ, багшанар, бэлшээхэ эрхэтэй зомди» гэжэ һэнгэргүйгөөр, дээрэлхыгээр харюусадаг юм. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд ядахадаа акт табяад, Юрөөгэй сомоной Соведтэ үгөө.

Тосхоной хүдэлмэришэд болон алба хаагшад хубиингаа хони ямаа ээлжээгээр адуулдаг юм. Нэгэтэ Убеевэй ээлжээндээ адуулжа ябатар хоёр үхибүүтэй, ганса бэе эхэнэр А. Я. Запарина гэгшын ямаае шоно барижархиба. Тэрээнэй мяхые эдижэ болохогүй гэжэ врач Литвинцев хорибо. Тиихэдэнь ямаанаймни хахадшье сэн түлыт даа гэжэ Запарина Убеевые гуйба. Харин Убеев ганса бэе эхэнэрые хайрлажа, ямаанайнь сэн түлэхын орондо, тэрээниие жэгшүүритэ муухайгаар хараагаад, «юушье манһаа абахагүйш, ямаршье сүүдтэ үгэ!» гэжэ хашхараад, сохихоор забдан модо далайһан байна.

Иимэ хүн үхибүүдые зүбөөр, коммунистическэ үзэл сурталаар хүмүүжүүлжэ шадаха гээшэ гү?

М. Тархай.

Баярай суглаан

Һаяхан Улан-Удын хүдөө ажахын техникумдэ баярай суглаан боложо, багшанар, студентнэр олоороо сугларaa.

Үндэр наһатай болоһон Пантелей Яковлевич Шишмарев, Василиса Ефимовна Круглова гэгшэд президиумдэ хүндэтэ һууринуудые эзэлжэ һууба.

Техникумдэ 25 жэлэй туршада юрын хүдэлмэришэнөөр үнэн сэхээр ажаллаад, пенсидэ гараха болоһон нүхэр Шишмарев тухай һайшаалтай үгэнүүдые суглаанда хабаадагшад хэлээ. Пантелей Яковлевичта хүндэлэлэй грамота барюулагдахаһаа гадна, үнэтэ бэлэгүүд үгтөө.

Г. Доржиев.

Шүлэгэй хаһа

Элир наһандаа шүлэг бэшэжэ туршаагүй хүн байха аал?! Ямаршье хүн гуурһа барижа, саарһа эреэлһэн лэ байха. Тэдэнэр бүгэдэ «һагшагдажа» зариманиинь лэ ёһотой поэт боложо тодорхо хуби талаантай байдаг. Гэхэ зуура, олохон нүхэд элдэб шүлэгүүдээрээ редакцинуудые «бомбодожо» захалдагынь элитэ. Тэдэнэй олониинь һайса заһаагүйдэ «эд» болохоор бэшэ, харин үсөөхэниинь лэ газетын хуудаһанда гаража, зоной зориг бадаруулхаар, һонирхон уншахаар байдаг гээшэ.

Тиимэһээ һүүлэй үедэ «Бурят үнэнэй» редакцида ороһон шүлэгүүд тушаа тобшохоноор һанамжаяа хэлэбэл иимэ байна.

Лопсон Тапхаев (Түнхэн) бусадай дундаһаа онсо илгарна. Эльгээһэн шүлэгүүдһээнь залуу бэшэгшын хурса харасатай, зөөлэн үгүүлэлтэй, юумэн бүхэниие образноор, шэнжэлэн үзэдэг байһые мэдэхээр.

Түрэһэн эхым налбайһан
хормой һануулан
Түнхэн нютагайм Хоймор
тала хабтайна.
(«Аршаан Курортдо»)

Ургы сэсэгтэ талыншни
Үлгыдэжэ үргэһэн
Зулгы урин басагадшни
Зүрхыемни ургалба.
(«Жэмһэг»)

Иимэ жэшээнүүдые саашань үргэлжэлүүлжэ, магтажашье болохо байгаа. Теэд Л. Тапхаевай бэлиг шадабари тухай энэ тэдыгээр дүүргээд, юрэнхы ажаглалта хэхые хүсэнэб. Өөрын образууд, үгэнүүд, шэнэ сэдьхэл залуу бэшэгшэдэ дутана. Тиимэһээ заримдаа шүлэгүүдынь трафаретнэ боложо, ондоо поэдүүдые (Ч. Намжилов, Н. Дамдинов г. м.) дууряашана. Жэшээ: Дайнай урда тээ Ц. Зарбуевай бэшэһэн гайхалтай урихан, суудa гараһан «Хэнгэргын» һүүлээр Л. Тапхаевай мүн тиимэ нэрэтэй шүлэг соо:

Аянга аймшагтай наярна
Аадар бороон гэхээр (?).
Аялга гарган хэнгэргэ
Баатар хүсөөр эбхэрээ,—

гэһэн бүдэхи мүрнүүдые уншахада һонигүй, хүсэгүй байна. Үдэр ерэхэ бүри формо маягаа һэлгэн, уран һайханайнгаа арга боломжые баяжуулан, хүгжэжэ байгаа манай поэзиие һайса шудалаад, өөрын шэнэ аялга оруулха шухала гэжэ Л.Тапхаев мартаагүй һаа, иигэжэ бэшэхэгүй бэлэй.

Эхилэн бэшэгшэ **Яков Доржиевые** (Закамен) абажа харая. «Хүхын аялгаар» гэжэ яһала сэдьхэлэй долгитой, хонгёо шүлэгөө:

Дуулимхан дайдын дулаахан аялгаар
Дуулажа магтаһандаш баяртайб, хүхы!

гэхэ мэтээр, хүхыдэ хандан эхилһэн аад, саашаа тодо бэшэ «Саянай шэлэнүүд», «Һэрюун ой», «Хүсэтэ горход» мэтын ойлгосонууд дээгүүр бодолоо гүйлгэн, шүлэгэйнгөө гол утаһа алдажархина. Яһала бэшэмээр хүн аад, бэшэхэ юумэеэ үшөө олоогүй, нэгэл хүхын дууһаа эхи абажа, сэдьхэлээ хүдэлгөөд лэ дүүрэшэнэ. Я.Доржиев «Бороолгон үдэшэ» гэһэн шүлэг соогоо мүн лэ нэгэтэ бороодо сохюулбашье, хороогүй һэм гэжэ дурдаад, «багаһаам гүлмэр наһыем, Эхэ оромни, хүмүүжүүлээш»—гэжэ хүлеэгдээгүй, таагүй тобшолол хэнэ, бэшэжэ байһан зүйлдөө бодомжогүйгөөр хандана. Шүлэгэйнгөө формыешье хүсэд тааруулнагүй. Эдэ бүгэдые нүхэр Доржиев хараадаа абаха уялгатай.

Доржигутабай Д. (Хэжэнгэ) шүлэгэй мүрөөр үнихэнэй алхалдаг. Уянгатай, зөөлэн аялгань һайшаамаар. Гэхэ зуура,

...Соёл культураяа
Саашань хүгжөөнэбди.
Уран литератураяа
Улам баяжуулнабди,—

гэһэн юрэл прозаическа мүрнүүдыень уншахада, һулахан байна. Залуу поэт өөрөө урма зоригоо хухарангүй уран шүлэгөө улам саашадань удха түгэлдэр, уян аялгатай болгохын хойноһоо оролдохо ёһотой гэжэ һанагдана.

Матвей Осодоев (Эрхүүгэй область)—эдэбхитэй шүлэгшэдэй нэгэн. Тэрэнэй «Таагдашагүй одон» ритмическэ байгуулалтаараа, тобшолбол, техникынгээ талаар һайшаалтай байбашье, удхынгаа талаар балар, ойлгогдосогүй болошоно. «Таагдашагүй одые»

«...Ород бурядайм
Аха дүүгэй духаряа
Андалдаһанай тэмдэг»,—

гэжэ үндэр наһатай үбгэжөөлэй тайлбарилхадань, гайхаад лэ болихоор болоно. Зарим шүлэгшэд элдэб орёо бодол һанабашье, тэрэнээ тобойсо гаргажа, уран үгөөр холбожо һураагүй байдаг. М. Осодоевой «Түһөө» гэһэн болохотой шүлэгые, мүн бусадшье шүлэгүүдыень уншахада яһала хурса бодолтой, хэлэнэй баялигые шудалжа, гуурһандаа эзэн боложо байһан хүн хэжэ һанамаар.

Рабжуев Р. (Ага), **Болсоев Ц-Е.** (Яруна) хэбэр маягаараа, дүршэл шадабариингаа талаар адлирхуу шүлэгүүдые эльгээгээ.

Ц. Е. Болсоевой «Яруунын үглөө» гэжэ шүлэгынь һонор бодолоор, тодо зураглалнуудаар элбэгшье һаа, таарууграар, нэгэ хүсэл һаналаар дүүргэжэ шадаагүй байшоо. Мүн лэ иимэ, юрэнхы тоололгонуудаар, зураглалаар Рабжуевай шүлэгүүд халишанхай.

Раднаев Д. (Зооветинститут) «Агууехэ хани барисаан» гэжэ шүлэг асараа. Шүлэгэй теори һулаар мэдэдэгынь тэрээн сооһоонь элирнэ. Литература шэнжэлэн шудалдаг дээдэ һургуулида һуража байгаагүйшье һаа, уран зохёол һонирходогынь һайшаалтай. Тиимэһээ ерээдүйнгөө мэргэжэлэй онсо шэнжэ шанартай холбон, тэрэнээ уран бэлигэй ольһоср шэмэглэхэ, магтан дуулаха үргэн харгытай болохо байна. Харин **Ч-Ц. Цыбиковэй** (медицинскэ институт) «Эжымни түүхэшэн һэн» гэһэн шүлэг уншахада, үнинэй сээжэдээ хадуужа ябаһан һанал бодолоо, хүсэлөө баранда ойлгуулха гэжэ һанаһан эрмэлзэлгэнь яһала эли, гэбэшье

Үдэшэндөө (?) дулаан
орондоо үни оронхой
Амаран хэбтэдэг һэм зунай
үдэшэ (?)
Үбгэн абатайгаа эжымни
сугтаа
Арсалдан байгаад, уудалдаг һэн түүхэеэ»—гэхэ мэтын арай шамай прозаическа мэдүүлэл болгогдоһон ямаршье формогүй, уран һайханай шэнжэгүй бадагуудтай ушарбабди.

Р. Ж. Дондуповай (Эрхүүгэй мединститут) эльгээһэн шүлэг абаад үзэе.

Үнжэгэн түрүүшын
дуранайнгаа хүсэтэйдэ
Үүрэй толониие мэдэнгүй
угтадаг һэм.
Булжамуур шубуун жэргэн
агаарта
Баяр жаргалымнай
магтадаг һэн.

Энэ бадагынь формынгоо талаар Ч-Ц. Цыбиковэйхиһээ һураггүй дээрэ байна. Тиигэбэшье, нүхэр Дондупов поэзиин онол оншые үшөөл олоодүй гээшэ ха гэжэ һанамаар. Яхадай хүбшэ тайгада дараатай хэбтэһэн алмазые али тухай удаан, тэсэбэритэйгээр бэдэржэ, совет хүнүүд олоо гээшэб. Ёһотой поэзиин ошото дуһалнуудые ололго алмаз бэдэрһэнһээ хүнгэн бэшэшье байжа магад.

«Хуһахан» гэжэ яһала болохотой шүлэг **Цыренов Д.** (Мухаршэбэр) эльгээгээ. Теэд шүлэг соохи шэнжэлхы бодомжонууд өөрынь бэшэ, уншаһан номуудһаань абтаһан шэнги байшаба. Тиимэһээ өөрын бодол, өөрын шэнжэ бэдэрхэнь, өөрын далайса, зүргэ олохонь шүлэгшэндэ бүришье ехэ удхашанартай. Энээниие эхилэн бэшэгшэ нүхэд хадуужа абаг лэ.

Саашань **Д. Балдашкинов, Д. Мункуев, Б. Бардуев** (булта Түнхэн), **З. Цыренов** (Курумкан), **А. Дондуков** (Заиграй) гэгшэд шүлэг бэшэлгэдэ һаял шунажа, хүсэеэ туршажа эхилээд, тэрэнэйнгээ оньһые үшөө мэдэхэ болоодүй гээшэ ха. Эдэнэй зохёолнууд дан түүхэйшэг байна. Тиимэһээ саашанхи һуралсалдаа амжалта туйлахыень хүсөөд (энэмнай тон шухала) дүүргэебди.

Дээрэ дурсагдаһан нүхэдэйхиһөө нэгэ бага дээрэшье һаа, гуурһа олые элеэһэншье һаа, юрэнхыдөө һулабтар шүлэгүүдые **Ш. Соктоев** (Закамен), **Г. Моглоев** (Түнхэн), **Вл. Раднаев** (Курумкан), **Ф. Раднаев** (Закамен) гэгшэд «заһаад толилыт» гэһэн гүйлтатайгаар эльгээгээ.

«Заһаад толилжорхижо» болохошье юм бэзэ. Теэд энээнһээ уншагшадта, илангаяа эхилэн бэшэгшэдтэ ямар үрэ гарахаб?

Редакцида ерэһэн бүхы шүлэгүүдые заһахаһаа байтагай, нягтаар шэнжэлжэ үзэхэнь бэрхэтэйхэн хэрэг. Тиимэһээ энэ статья соогоо ехэбшэлжэ, тон эли харагдама зүйлнүүдые юрэл тэмдэглээд гараха гэжэ оролдообди.

А. Жамбалдоржиев.

Шэнэ кино буулгагдажа байна

„Алтан гэр“

...Эртэ үглөөгүүр. Тала дайда зэниын харагдана. Огторгойн хяра оройөөдэ мандан лэгдэһэн наранай элшэ туяада хүлөө тэниишэн таршаа хорхойнуудай янза бүриин абяа гаргажа, тала дайдаар ямар нэгэн хүгжэм татажа байһандал шэмээн хүнэй шэхэндэ зэдэлэн дуулдана.

Гэнтэ добын оройгоор тооһон бурьялжа, морин сэрэгшэдэй улам дүтэлхэнь харагдана. Нүхэдһөө нэгэ бага түрүүлэн ябаһан морин сэрэгшын толгой дээгүүр улаан туг намилзан хиидэнэ. Мүн нүгөө тээһээ сагаантанай морин сэрэгшэд гаража, талын дунда түйлай ехэ дайн байлдаан эхилшэбэ. Һэлмэ жадануудай хабиралдаан, үхэр буу, тачагануудай нэрээн гаража, оршон тойронние дорьбооно.

Хоёр анги боложо дайлалдаһан морин сэрэгшэдэй хоёр тээшээ тараһанай һүүлээр шархатаһан, үхэһэн хүнүүдэй үхэр буугай хажуугаар энэ тэндэ хэбтэхэнь харагдана. Хайшаашье хара—утаа униар...

«Алтан гэр» гэжэ шэнэ фильмын нэгэ үйлые иигэжэ үнэншэмэ зүбөөр буулгахын тула Москвагай киностудиин хүдэлмэрилэгшэд, кино наадаха артистнууд түйлай ехэ ажал хэһэн, хэдэн үдэрэй турша соо бэлдэһэн байна. Дээрэ дурсагдаһан үйлые буулгахын урда тээ Иволгын талада машина, автобусууд, дайнда хабаадалсажа наадаха морин сэрэгшэд олоороо сугларанхай байба. Гэрэл ехэтэй прожекторнуудай, киноаппарадуудай урдуур томо томо буунууд, тачаганууд тодхоотой. Уданшьегүй кино буулгагшадай ажал эхилжэ, улаантан, сагаантан боложо наадаха сэрэгшэд киноаппарадай урдуур хэдэ дахин гүйлгэлдэн гарана.

Хэрбээ ямар нэгэн артистын буруугаар наадаа һаань, фильм табиха режиссер дахин дахин дабтуулна. Режиссер нүхэр Басов сценариин гол удхые баримталжа, ямар артистын хайшан гэжэ наадаха асуудалнуудые тэрэ дары шиидхэхэ баатай болоно.

Үнгэтэ фильмүүдые уран һайханаар, удха түгэлдэрөөр буулгахын тула нэгэ үйлээ хэдэ дахин дабтаха хэрэг гарадаг байна.

Мүн кино буулгахада хэрэглэгдэхэ элдэб хэрэгсэлнүүдые, гэр байрануудые, хубсаһа хунар, баг гэхэ мэтые бэлдэхын тула туйлай ехэ ажал гарадаг. Жэшээнь, сам буулгахын тула Иволга тосхоной урда тээ һэеы гэрнүүд табигдаа, мүнөө тэндэ «дасан» баригдажа байна. Дасангай түхеэрэлгэнүүдые бэлдэхын тула нэгэ һарын урда тээ шабар бурханай, хүнэй, арсаланай элдэб дүрсэнүүд бэлдэгдээ. Кинодо буулгагдаха хэрэгсэлнүүдые бэлдэхын тула олон зуу мянган түхэриг мүнгэн гарана. Жэшээнь, экран дээрэ гансахан минутын туршада харуулагдаха үйлые буулгахын тула 50 мянга шахуу түхэригэй мүнгэ зөөри гаргашалагдана.

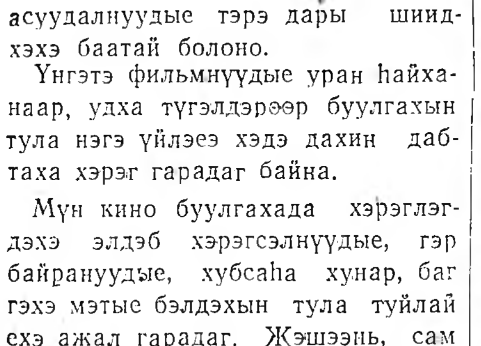

Бурядай уран зохёолшо Д. Батожабай, Сталинска шангай лауреат, СССР-эй арадай артист Г. Цыдынжапов, В. Ежов гэгшэдэй зохёоһон «Алтан гэр» гэжэ киносценаряар үнгэтэ фильм буулгажа байһан үеые харахаяа Улан-Удэ городой, Иволгын аймагай ажалшад олоороо сугларна.

Киностудиин хүдэлмэрилэгшэд уржадэр болотор гурба—дүрбэн үдэрэй туршада ноён Ёлын гэр байрые, тэрэнэй хүбүүндэ бэ-

риие буулгахын урда тээ болоһон найр зугаа гэжэ мэтэ үеые буулгаба.

Кинодо буулгагдаһан ноён Ёлын гэр үзэсхэлэн гоё газарта баригданхай. Хойшоошье, урагшааше харахада Сэлэнгын арал тохойнууд, мүрэнэй хоёр захаар шобхо үндэр хада, хабсагайнууд. Мүнөө үедэ «Алтан гэр» гэжэ фильмын гол удхань иимэ юм.

Арсалан гэжэ багашаг хүбүүнэй эсэгэ агнажа ябатараа баабгайда барюулжа наһа барашана. Тиихэдэнь «бурханай орондо» мордоһон нүхэртөө «алтан гэр» барюулхын тула эхэнь хүбүүгээ дасанда хубараг болгохоор эльгээхэ гэжэ шиидэһэн байгаа. «Эрлэг хаан танда хандана б!.. Эхэмни намайе дасан бү эльгээг лэ, би тэндэ байха дурагүйб, минии дурлаһан Долсон гэжэ басагые ноён Ёлын хүбүүн Дагбада бү үгүүлыт» гэжэ байжа һэтэртэй ямаанай урда Арсаланай хэды мүргэбэшье, эхэнь хүбүүгээ эрхэ бэшэ дасан абаашана.

Хубараг болоһон Арсалан шажанай ойлгосогүй үзэг бэшэг хосоһоор сээжэлдэхэ ехэ дурагүй байжа, уур сухалтай Гэсэл ламбагайда тоо томшогүй сохюулна. Арсалан нэгэтэ үдэр эдеэ шаналгын үедэ олон тамгын туйлай үндэр тогоон өөдэ хүнэгтэй уһа гаргажа ябатараа, малаан халзан ламбагайн тархи дээрэ ойлгомторгүй уһа адхажа, шанга гэгшээр хэһээгдээд, харанхы газарта хаагдаһан байгаа.

Уданшьегүй бурханай ехэ һайндэр гэгдэдэг сам эхилжэ, янза бүриин бурхадай баг үмдэһэн лама, хубарагуудай хатаржа байха үеэр хаалтада һууржа байһан Арсалан Долсоноойнгоо туһаламжаар тэндэһээ зугадажа ошохо юм.

Бишыхан хубараг гэртээ бусаха замдаа сагаантан, улаантанай сэрэгүүдэй дайлалдаһан мүр дээрэ ороод, саашалжа ябатараа һэеы гэрэйнгөө галдуулжа байхые обёорбо. Газаагаа гүйжэ ерэхэдэнь, эхынь хубсаһанһаа гансал таһардаһануу үлэһэн байгаа. Улаан партизануудай командирые сагаантанһаа нюуһанайнь түлөө эхыень һэеы гэр соонь галдаһан байба.

Эдихэ хоолгүй, ухаа уһагүй хооһон талаар эсэтэрээ тэнэһэн хүбүүнэй унтаад һэрихэдэ, толгой дээрэнь һэтэртэй ямаан маараажа байба ха. Нюдөө нээжэ ниишэ тиишээ хараашалхадань, урданай танил Гонгор үбгэн ноён Ёлын хонидые адуулжа ябаба. Гэр бараагүй, эхэ эсэгэгүй болоһон Арсалан тэрэ гэһэнһээ хойшо Гонгор үбгэнэйдэ нюусаар байрладаг, хонидыень адуулалсаха үедөө һэтэртэй ямаа унаад гүйлгэдэг байгаа.

Нэгэтэ Долсониие ноён Ёлын хүбүүндэ хадамда үгэхын урда тээ, зугаа найрай болохо үедэ һэтэртэй ямаа унаһан Арсалан ноёной газаа гүйлгэжэ ерэхэ юм. Тэндэ байһан Гэсэл ламбагай, ноён Ёло гэгшэдэй гани галзуугаар аашалалдахадань Арсалан зугадажа тала руу талиина. Тиигэжэ ябатараа партизануудай комиссар Сергей Игнатьевтай уулзажа, хилын саана гарахаяа хонидоо туугаад тэрьедэһэн ноён Ёлые бэдэрэлсэхэ юм.

Киногой һүүлшынь хуби ехэ һонирхолтой болохо байна.

Туужа ябаһан малаа хадын хабсагай руу халяаха һанаатай байһан ноён Ёло улаантанай сэрэгшэдтэ баригдаха болоходоо зарим малтаяа хабсагай руу халижа ороһоор харуулагдаха юм.

Улаантанай тала руу орожо, ноён Ёлын мал абаралсаһан Арсалан иигэжэ тэнгэридэ бэшэ, харин дэлхэй дээрэ шэнэ ажабайдалай алтан гэр барилсажа эхилхэ байна.

Шэнэ фильм буулгажа байһан Москвагай киностудиин хүдэлмэрилэгшэд манай республикада үшөө һара шахуу соо байжа, Иволгын аймагта, Байгалай эрьедэ, Монголдо ошожо киногой кадрнуудые буулгахаар хараална.

Фильмын гол нюурнуудые иимэ хүнүүд наадажа байна: Улан-Удын 26-дахи һургуулиин һурагша Борис Семенов — Арсаланай, городой 14-дэхи һургуулиин һурагша Людмила Маншеева — Долсоной, Москвагай театрын артист Михаил Федоров — С. Игнатьевай, Һасаран Линховоин — бурядай баатар Лодоной, артист А. Ильин — ноён Ёлын рольнуудта наадана.

Нэгэ хэдэн сагай үнгэрһэн хойно республикымнай ажалшад үнгэтэ шэнэ фильм хараха байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (дээрэһээ доошо) 1. Наада таладань партизануудай комиссар С. Игнатьев. 2. Фильмын гол герой Арсалан. 3. Ноён Ёлын газаахи зугаа нааданда хабаадагшад Эрлэг бурханай һэтэртэй ямаанай дүтэлжэ ябахыень хаража байна. 4. Фильм буулгаса.

И. Бальдировай текст.
П. Бобров, Л. Хайдуров гэгшэдэй фото.

Энээние мэдэхэ гут?

Мүнөө үедэхи Грузиин, Армениин газар дээрэ дүрбэдэхи зуун жэлдэ һургуулинууд бии боложо эхилһэн юм. Тэдэ һургуулинууд манай ороной газар дээрэхи түрүүшын һургуулинууд байгаа. Хэдэн зуун жэлэй үнгэрһэн хойно, арбадахи зуун жэлэй һүүл багаар Киевтэ түрүүшынхи һургуулинууд түрүүшынхеэ байгуулагдаа һэн. Россин хаан Петр 1-гэгшэ 1701 ондо Москвада математика, уһан зам шэнжэлхэ түрүүшын һургуули байгуулһан юм. Тэрэ һургуули Сухаревагай башниин байшанда эмхидхэгдэһэн байгаа. Тэндэ 12-һоо 17 хүрэтэр наһанай хүбүүд абтадаг байба.

Хилмэ загаһан Бурядай республикадахи эгээн томо загаһануудай тоодо ородог. Тэрээнэй утань 3 метр, шэгнүүрынь 200-һаа дээшэ килограмм болодог. Энэ загаһан гол түлэб Байгал далайда амидардаг байна. Түрһээ хаяха сагайнгаа ерэхэдэ, майн хахадһаа Сэлэнгэ, Баргажан, Дээдэ Ангара гэхэ мэтэ гол мүрэнүүдые үгсэн гарадаг юм.

Хилын саанаһаа

КНР-эй ПРАВИТЕЛЬСТВОДА ИНДИИН ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ЭЛЬГЭЭҺЭН БЭШЭГ

ДЕЛИ, сентябриин 11. (ТАСС). КНР-эй правительствода дамжуулан үгэхын тулада Индиһээ Пекиндэ байдаг элшэн сайдта 1959 оной сентябриин 9-дэ эльгээгдэһэн бэшэгэй текстые Индиин информационно бюро дамжуулаа. (Премьер-министр Нерудэ Чжоу Энь-лайн сентябриин 8-да эльгээһэн бэшэгэй абтахын урда тээ энэ бэшэг эльгээгдэһэн байгаа).

Инди Хитад хоёрой хилэ тухай асуудалаар Хитадай правительствын нотодо харюу болгон энэ бэшэг эльгээгдэһэн байгаа.

«Макмагоной лини гэдэг Бутанай зүүн хилэһээ эхилээд Бирма хүрэтэр Индиин, мүн Хитадай харьяата Түбэдэй районой хоорондохи хилэ лаб болохо байһан туладань, энээние правительство эридээр баримтална» гэжэ Индиин правительство бэшэг соогоо онсолон тэмдэглэһэн байна. Гэхэтэй хамта, Макмагоной линиие зарим газарта наринаар тодорхойлон гуримшуулха тухай асуудалые зүбшэн хэлсэхээр бэлэн байнабди гэжэ Индиин правительство мэдүүлнэ.

Инди Хитад хоёрой хилэ шадарай зарим районуудай Индидэ хамаатай байһан тухай өөрынгөө баримталдаг хараа бодолые Индиин правительство бэшэг соогоо найруулаа. Лонгджу шадар байһан Хитадай сэрэгүүд руу Индиин сэрэгүүд түрүүлжэ буудаа гэһэн гэмнэлгые, тэрэшэлэн Индиин самолёдуудай КНР-эй агаарай хилые дабадаг байһые Индиин правительство буруушааһан байна.

«Кинземане, Лонгджу, Тамадема шадар Макмагоной лини гэдэгые наринаар тодорхойлхо тухай асуудал Индиин правительство Хитадай правительствотай зүбшэн хэлсэхээр бэлэн» гэжэ бэшэг соонь заагдана. Эдэ бүхы пунктнуудта «мүнөөнэй байдалые» хэбээрнь үлээхые Инди дурадхана. Лонгджу тухай хэлэхэ болоо һаа, хэрбээ Хитадай талын «эндэһээ өөрынгөө сэрэгүүдые гаргаа һаань» Индиин правительство «энэ район руу өөрынгөө сэрэгэй алба хэгшэдые эльгээнгүй байхаар бэлэн» гэнэ. «Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, Лонгджуда алишье тала сэрэгүүдээ байлгахагүй» ёһотой гээд бэшэг соо хэлэгдэнэ.

«Энхэ тайбанаар зэргэ оршон ха, Хитад Инди хоёрой хани ба саа бэхижүүлхэ гээшэ ехэ удха нартай гэжэ Индиин правитель тоолоно» гээд бэшэг соо сааша хэлэгдэнэ. Индиин правитель «бусад арадуудай газар эз хые оройдоошье хүсэдэггүй зүгөөр «запалта хэһэн эрилтээр дидэ хамаатай газар нютагууд өөһэдынгөө сэрэгүүдые гаргажа дахагүй байна» гэнэ. Индиин га дээрэ Түбэдэй үймөөшэдэй ябу хэжэ байдагые Индиин правитель во буруушаана. «Хани барис правительствода эсэргүү сэр ябуулганuудые харин орон ерэһэн этэгээдүүдэй Индиин га дээрэ хэхыень Индиин правитель во ямаршье ушарта зүбшөөхэ гэжэ бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Дээрэ дурсагдаһан пунктнуу хилые наринаар тодорхойлхо ту асуудал зүбшэн хэлсэхые дура ха зуураа, Индиин правитель иигэжэ мэдүүлнэ. Тэрэнэй һа жын ёһоор, саашадаа хэлсээнэй дэтэр, алишье тала дээрэ дурса һан байдалые хубилгахагүй ёһо

Индиин премьер-министр Нерудэ КНР-эй Гүрэнэй Соведэй премьер Чжоу Энь-лайн эльгээһэн бэшэг

ПЕКИН, сентябриин 11. (ТАСС). Синьхуа агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, премьер-министр Неру Индиин парламентда сентябриин 7-до сагаан дэбтэр дамжуулһан байна. Хитад Инди хоёрой хоорондохи хилэ тухай асуудалаар КНР-эй Гүрэнэй Соведэй премьер Чжоу Энь-лайда премьер-министр Неругэй энэ оной мартын 22-то эльгээһэн бэшэг тус дэбтэр соо толилогдоһон байгаа. КНР-эй Гүрэнэй Соведэй премьер Чжоу Энь-лай премьер-министр Нерудэ харюугай бэшэг сентябриин 8-да эльгээгээ. Хитад Инди хоёрой хоорондохи хилэ тухай асуудалаар энэ бэшэг соонь дэлгэрэнгы тайлбари үгтөө.

Хитад Инди хоёр түүхэтэ оршон байдалые, мүнөөнэй бодото байдалые хараадаа абан, табан гол ёһо баримталан, шухала бэлэдхэл, хани ёһоной зүбшэлнүүдые хэһээр хоёр ороной хоорондохи хилэ тухай асуудалые хүсэдөөр гуримшуулха ёһотой гэһэн хараа бодол Хитадай правительство ходоодоо баримталдаг байгаа гэжэ бэшэг соо тэмдэглэгдэнэ. Энээнэй түйлагдатар, хилэ шадарай урдын байдалые алишье тала саг зуура хэбээрнь үлөөхэ шухала, нэгэ талын ябуулга хэжэ, тэрэ байтагай хүсэ хэрэглэжэ иимэ байдал хубилгахые эрмэлзэхэ ёһогүй. Тиихэдэ, хэлсээ хэжэ, хилэ дээрэ амгалан байдал хангаха, хоёр ороной хоорондохи хани барисаае аршалан хамгаалха аша туһые харан, арсалдаануудые гуримшуулжа болохо байна.

Олон тоото баримтануудые дурадхаха зуураа, Хитад Инди хоёрой хоорондохи хилэ 2000 километрын газарта хэзээдэшье хуулитаар тогтоогдоогүй байһан юм гэжэ премьер Чжоу Энь-лай бэшэг соогоо онсолон тэмдэглэһэн, тодоруулһан байна. Макмагоной лини гээшэнь Хитадай Түбэдэй район тушаа Англиин бэелүүлдэг эзэрхэг түримхэй политикын үрэ болоно гэжэ Чжоу Энь-лай тэмдэглээ. Макмагоной лини Хитадай ямар нэгэн центральна правительствын зүгһөө хэзээдэшье мэдэрэгдээгүй юм. Тиимэһээ энэ линиие хуули бусын гэжэ сэхэ хэлэхээр байна. Симласка договор тухай хэлэхэ болоо һаа, Хитадай тэрэ үеын центральна правительствын түлөөлэгшэ тэрээндэ хуулитаар гараа табяагүй байха юм. Энээн тухайда договор соо эли тодоор заагданхай.

Хитад Инди хоёрой хилын зүүн талын хуби тухай хэлэхэ болоо һаа, Макмагоной лини гэдэгые Хитад яашье мэдэржэ шадахагүй, зүгөөр Хитадай сэрэгүүд хэзээдэшье энэ линиие дабажа гараагүй юм. Хилэ дээрэ хүршэ ёһоной харилсаа дэмжэхэ, хилэ тухай асуудалаар хэлсээ хэжэ, тэрэниие шиидхэлгые хүнгэдхэхэ зорилгоор иимэ юумэ хэгдэдэг байгаа. Энэ хадаа дурсагдаһан линиие Хитадай правительство мэдэрээ гэһэн удхатай оройдоошье бэшэ гэжэ бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Зүгөөр Түбэдтэ үймөөнэй болоһонһоо хойшо хилэ дээрэхи байдал үдэрһөө үдэртэ шахардуу шанга боложо эхилээ. Түбэдэй олон үймөөшэдэй Инди руу зугадан ороһонһоо хойшо Хитад Инди хоёрой зүүн хилэ дээрэ Индиин сэрэгүүд урагшаа дабшажа эхилһэн байгаа. Хоёр ороной хилэ дээрэхи байдалые Индиин сэрэгүүдэй нэгэ талаһаа эбдэжэ, Макмагоной лини гэдэгые дабажа гараад, Лонцзюе эзэмдэһэн, Ящер руу ороһон, тиигээд Хитадта хамаатай Шапче, Дзин сыань, Тамадун гэжэ нютагуудые эзэмдэнхэй байһан тухай, энэ райондохи Түбэдэй зэбсэгтэ үймөөшэдтэ дэмжэлгэ үзүүлдэг тухай, Индиин самолёдуудай Хитадай агаарай хилые нэгэтэ бэшэ дабадаг тухай бэшэг соо саашадаа хэлэгдэнэ. Индиин сэрэгүүд һаяхан Лонцзюе эзэмдэхэдээ, тэрэ шадарай Хитадай хилын харуулай сэрэгүүдтэ добтолһон байна. Тиихэдэнь хилын харуулшад харюугай сохилто үгэхэ баатай болоһон байна. Энэ хадаа Хитад Инди хоёрой хилэ дээрэ үзэгдэһэн түрүүшын зэбсэгтэ тулалдаан болоно. Хитад Инди хоёрой хилэ дээрэхи һүүлэй үеын шахардуу байдал имагтал Индиин сэрэгүүдэй зүгһөө хилэ дабажа гараад, хорото ааша гаргаһанһаа уламжалан тохёолдоо гэжэ дээрэ хэлэгдэһэнһээ эли болоно. Энээнэй түлөө Индиин тала хүсэдөөр харюусаха зэргэтэй.

Хитад Инди хоёрой хоорондохи хилын тодорхойлогдоогүй байһые мэдэрхэһээ арсаад, Индиин зүгһөө Хитад тушаа сэрэгэй, дипломатическа талаар, мүн олониитын һанамжые хэрэглэн улам ехээр б... лалта хэдэг боложо байһан ту... премьер Чжоу Энь-лай тэмдэг... Энэ ушар хадаа хилэ тухай ас... далаар Инди нэгэ талын эри... Хитадта хүсөөр баадхахые һэд... гэжэ сохом һэжэглэхээр ба... Иимэ һэдэлгэнүүд бэелүүлэгд... шадагдахагүй, харин иимэ һэдэ... һээ уламжалан хоёр ороной хоор... дохи хани барисаан һуларуу... даха, хилэ тухай асуудалые ши... хэлгэдэ ехэ бэрхэшээл тохёолдо...

Инди Хитад хоёрой хоорон... хани ёһоной харилсаан энхэ тай... наар зэргэ оршон байха табан ёһонһоо үндэһэлдэг юм гэжэ бэ... соо онсолон тэмдэглэгдэнэ. Ок... нойнгоо баруун-урда хилые эб... рамдалай, хани барисаанай... гэжэ Хитад тоолодог юм. Добт... хэхын тулада Түбэдэй зэбсэгтэ... мөөшэдэй үлэгдэлнүүдэй зүгһөө... лэ дабан гаралгые зайсуулхын тулада Хитадай правительство... руулай сэрэгүүдые Хитадай Т... дэй районой зүүн урда... лэ дээрэ хэдэн һарын... тээ эльгээһэн байгаа гэжэ... дэ зэргэтэ таниие би найду... шадаха байнаб гээд бэшэг... заагдана. Иимэ хэмжээ-ябу... хилэ дээрэхи амгалан байдал... галгада туһалха байһаниинь... тай, харин Индидэ ямаршье а... тохёолдуулхагүй байна. Хитад И... хоёрой хоорондын хилэ дээр... байдалые хуушанайнь хэбтэ ор... хын тулада, хилэ дабажа гар... сэрэгэйнгээ частьнуудые, захи... най хүдэлмэрилэгшэдые буса... тулада Хитадай правительств... эрилтын ёһоор дээдэ зэргэтэ та... Индиин правительство хэмжээ... дые дары абаха бээ гэжэ би... данаб. Тиигэжэ Хитад Инди хоё... хилэ дээрэ саг зуура тохёолдо... шахардуу байдал һуларха, ма... хоёр гүрэнэй хоорондохи харилса... да тохёолдоһон аюул зайсуулаг... байна. Тэрээнһээ уламжалан Х... Инди хоёрой хоорондоо хани ёһ... харилсаатай байхые хүсэгшэд... наагаа амарха, тиихэдэ Хитад И... хоёрой хоорондохи харилсаа... дуулхые, оршон байдал шангад... хые хүсэгшэдтэ сохилто үгтэхэ б... ха гээд бэшэгэй түгэсхэлдэ хэ... дэнэ.

США-гэй президент Д. Эйзенхауэр радиогоор, телевиденеэр үгэ хэлэбэ

ВАШИНГТОН, сентябриин 11. (ТАСС). США-гэй президент Д. Эйзенхауэр үсэгэлдэр үдэшэ орой болоһон хойно радиогоор, телевиденеэр үгэ хэлээ. Өөрынь Баруун Европын оронуудаар аяншалһан, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой США-да айлшалхаяа байһан тухайда тэрэнэй үгэ зорюулагдаһан байна.

Советскэ правительствын дээдэ зэргэтэ хоёр тусхай түлөөлэгшэд —г-н Микоян, г-н Козлов һаяхан манайда айлшалһан байна. Советскэ правительствые толгойлогшын манайда ерэжэ, Америкэтэй танилсахаяа байһаниинь һайшаалтай гэжэ президент мэдүүлээ. Саашань президент иигэжэ хэлээ:

«Ёһын туладашье бэшэ, тодорхой хэлсээ хэхэ зорилгооршье бэшэ, харин уласхоорондын шахардуу шанга байдалай зарим шалтагаануудые зайсуулха замдахи шэнэ арга боломжонуудые элирүүлхын тулада даб дээрэхи горьтойхон оролдолго гаргахын тулада г-н Хрущевые уриһан байгааб гэжэ хөөрэлдөө хэхэдээшье, тэрэнэй үмэнэ үгэ хэлэжэ дэшье манай союзнигуудые би найдуулаа байгааб.

Г-н Хрущевые, тэрээнтэй ерэлсэһэн хүнүүдые Америкын арад өөрынгөө заншалай ёһоор хүндэтэйгөөр, эрхимээр угтаха гэжэ найдажа байһанаа президент Эйзенхауэр элирхэйлэн мэдүүлээ. «Вице-президент г-н Никсониие советскэ олониитын угтаһан шэнгеэр, тиимэ хүндэтэйгөөр г-н Хрущевые бидэнэр угтахабди» гэжэ тэрэ хэлээ.

Баруун Европын хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзахадаа, дээдэ тушаалтадай зүблөө зарлаха арга боломжо тухай асуудал зүбшэһэн тухайгаа хэлэхэ зуураа, Эйзенхауэр иигэжэ мэдүүлээ:

Буу зэбсэг хороохо бүхы асуудалнуудаар Советскэ Союзтай урагшатай хэлсээ хэхээр бидэнэр, манай союзнигууд хэзээдэшье бэлэн.

Хоёр хуби боложо хубааһан Германиин асуудалые шиидхэжэ эхилхээр бидэнэр бэлэн байнабди.

Үнэн зүб эб найрамдалай хэрэгые хангаха, Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида, тэрэнэй гол дүримүүдтэ манай үнэн сэхэ байха талаар правительствын, арадай үмэнэ табидаг зорилгонуудта таараалдаха ямаршье асуудалнуудаар хэлсээ хэхээр бидэнэр бэлэн байнабди. Уласхоорондын салдаануудые үнэн зүб ёһоор, ... хоорондын эрхэдэ зохилдуу... амгалан аргаар шиидхэхэ гэ... ООН-эй гол дүримүүдээр харaa... даһан байна.

Үгынгөө түгэсхэлдэ президент Эйзенхауэр иигэжэ мэдүүлээ:

Бэе бэедээ этигэлсэхэ, зор... гоёо дүүргэхын тулада ехээр, эрх... зэлгэ гаргаха таарамжатай һайн... хэ байдалай тогтоогдоод бай... гээшэ һаа, маанадай хоорон... арсалдаата асуудалнуудые ши... хэхын түлөө этигэл найдабари... гаар оролдолго гаргажа бол... байгаа. Арсалдаата асуудал... даар харюусалгатай хэлсээнүү... хэхэдэ үндэһэ һуури боложо үгэх... таатай һанамжа дурадхалнуу... СССР-эй Министрнүүдэй Сов... Түрүүлэгшын оруулаа һаань, т... иинень бидэнэр һайшаажа, өөһэд... гөө союзнигуудтай шэнжэлэн ... хэ байнабди.

Дурсагдаһан аяншалга ураг... тай байха бээ гэжэ би ехээр найданаб.

Редакторай орло...
С. БАЛЬЖИНИМ...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации—35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01142. г. Улан-Удэ. Типография Министерства культуры Бурятской АССР Зак. № 5057.